

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้ เรื่องเพศศึกษา สำหรับนักเรียนหญิง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือต่อแบบจิ๊กซอว์ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวทั้งหมด และนำมาเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. สภาพปัญหาเรื่องเพศ
  - 1.1 สภาพปัญหาเรื่องเพศในสังคมไทย
  - 1.2 สภาพปัญหาเรื่องเพศในชุมชนแออัด
2. ประวัติความเป็นมาและปัญหาของการสอนเพศศึกษาในประเทศไทย
3. การสอนเนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษา
  - 3.1 ความหมายของเพศศึกษา
  - 3.2 ความสำคัญของการสอนเพศศึกษา
  - 3.3 ความมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษา
  - 3.4 หลักในการจัดสอนเพศศึกษา
4. พัฒนาการทางเพศของวัยเด็กตอนปลาย
5. การเรียนรู้แบบร่วมมือ
  - 5.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
  - 5.2 ลักษณะและขั้นตอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
  - 5.3 รูปแบบเทคนิคต่างๆในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ
  - 5.4 การเรียนรู้แบบร่วมมือต่อแบบจิ๊กซอว์
6. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษา
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สภาพปัญหาเรื่องเพศ

1.1 สภาพปัญหาเรื่องเพศในสังคมไทย

ปัญหาเรื่องเพศเป็นปัญหาที่มีความสำคัญต่อสังคม เพราะในสังคมประกอบด้วยบุคคลเพียง 2 เพศ ที่จะดำเนินชีวิตร่วมกัน ทั้งในด้านการงาน หรือด้านส่วนตัว จึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้เรื่องเพศเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากการประพฤติปฏิบัติไม่ถูกต้อง ดังจะเห็นได้ว่า ปัจจุบันผู้ป่วยโรคจิตเภท โรคประสาท ปัญหาอันธพาล ปัญหาวัยรุ่น การผิดประเวณี การมีชู้นอกใจ การหย่าร้าง ฯลฯ ล้วนเป็นปัญหาที่ยังหาทางแก้ไขอย่างสมบูรณ์ไม่ได้ ถือเป็นเรื่องที่ต้องวิจัย

ศึกษากันอย่างจริงจัง เพื่อนำเนิการแก้ปัญหา เพราะแต่ละปัญหานั้นมีผลต่อครอบครัว และบุคคลในครอบครัวทั้งสิ้น

ระวีวรรณ แสงฉาย (2538) ได้กล่าวถึง ปัญหาเรื่องเพศที่สำคัญแก่ชีวิตและสังคมจนต้องมาศึกษาว่าเป็นเพราะ

1. ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเครื่องกีดกันธรรมชาติของคนไม่ให้มีโอกาสล่วงรู้หรือติดต่อกันระหว่างเพศ เช่น ประเพณีไทยเดิม ไม่ยอมให้เด็กมีความรู้ แม้แต่เรื่องของตัวเขาเอง เช่น การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ผู้ใหญ่จะห้ามไม่ให้พูดถึง เพราะเป็นเรื่องที่หยาบคาย
2. ความสัมพันธ์คบหากันระหว่างเพศ ปัจจุบันสังคมกว้างขวางขึ้น ชายหญิงจำเป็นต้องติดต่อกันโดยอิสระ พ่อแม่ไม่อาจควบคุมทุกฝีก้าวได้ การให้เด็กได้เข้าใจธรรมชาติของกันและกัน จะช่วยให้ทั้งสองเพศปฏิบัติต่อกันได้อย่างถูกต้อง ไม่เคอะเขิน
3. ธรรมชาติได้ให้ความเจริญทางร่างกายเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของเด็กวัยรุ่นจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงลักษณะของเพศหญิงและเพศชายอย่างชัดเจน จึงเป็นเรื่องที่พ่อแม่หรือครูจะให้ความรู้แก่เด็กเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งอาจทำให้เกิดการตั้งครรภ์ได้ พร้อม ๆ กันนั้น จะได้แนะนำให้รู้จักระวังตัวในการคบหาเพื่อนต่างเพศอีกด้วย
4. สิ่งแวดล้อม ปัจจุบันความเจริญของบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไป เกิดมีปัญหาค้นเนื่องจากวัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามาปะปนในสังคมปัจจุบันอย่างรวดเร็ว เด็กไม่มีโอกาสเตรียมตัวในการปรับตัวอย่างเพียงพอ จึงรับของใหม่มาปฏิบัติ สัมเนวปฏิบัติเดิม โดยลืมนวของใหม่นั้นมาจากกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมประเพณีผิดแผกไป และยังไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมไทย จะเห็นได้ว่า เรื่องเพศเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน แต่การปิดกั้นด้วยขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ให้เด็กเรียนรู้อย่างเหมาะสม ในขณะที่วัฒนธรรมตะวันตกมีอิทธิพลต่อความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับเพศ จะส่งผลให้เด็กซึ่งอยู่ในโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงและความหลังไหลของวัฒนธรรมตะวันตก ไม่รู้จักการเลือกรับวัฒนธรรมเหล่านั้น และอาจทำตามโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้เกิดปัญหาทางเพศขึ้นได้

1.2 สภาพปัญหาเรื่องเพศในชุมชนแออัด

จรรยา พิทยาปริษานนท์ (2536) ได้ให้ความหมายของชุมชนแออัดว่า หมายถึง บริเวณพื้นที่ที่มีสภาพไม่ถูกสุขลักษณะ มีน้ำขัง อับชื้นหรือสกปรก มีอาคารและผู้อยู่อาศัยอย่างแออัด อันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย ความปลอดภัย หรือเป็นแหล่งที่อาจ

ก่อให้เกิดการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ จำนวนอาคารที่อยู่อาศัยในชุมชน อย่างน้อยต้องไม่ต่ำกว่า 30 หลังคาเรือนต่อพื้นที่ 1 ไร่ ไม่ว่าจะอยู่ในบริเวณที่ดินของเจ้าของที่ดินรายเดียวกันหรือไม่ก็ตาม

จากการสำรวจฐานะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนแออัดส่วนมาก ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537) ซึ่งเข้าใจว่าจะอยู่ในสภาพยากจน ตามความเป็นจริงแล้ว ชาวชุมชนแออัดไม่ได้เป็นคนยากจนส่วนใหญ่ของประชากรเมือง เพราะคนในชุมชนแออัดยังมีบุคคลที่มีรายได้ระดับกลางอยู่เป็นจำนวนมาก เพียงแต่ผู้มีรายได้เหล่านี้ต้องรับผิดชอบต่อผู้ที่ไม่มียานทำค่อนข้างมาก เพราะอัตราผู้ไม่มียานทำในชุมชนแออัดมีค่อนข้างสูง

โสภณ พรโชคชัย (2528 , อ้างถึงใน อคิน รพีพัฒน์ , 2542) ได้กล่าวถึง สภาวะทางอารมณ์ของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดว่า ด้วยสภาวะบีบคั้นทางเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางสังคมและกายภาพของชุมชนแออัด ก่อให้เกิดความกดดันทางจิตใจ ซึ่งมักแสดงออกดังนี้ คือ

1. ก้าวร้าว รุนแรง ซึ่งเป็นมาตรการที่ชาวชุมชนแออัดใช้ในการปรับตัวกับความกดดันและความขัดเคือง ขาดแคลน โดยมาแสดงออกกับคนในครอบครัว
2. เพี้ยน (social divition) เช่น ติดเหล่า ติดยา ติดการพนัน เป็นวิธีการหลีกเลี่ยงปัญหา โดยไม่พยายามเผชิญหน้ากับปัญหา
3. ลักษณะ 2 ด้านของการเผชิญปัญหา คือ การยื่นหยัดต่อสู้ และความเฉยชิน ชาวชุมชนแออัดดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ทุกคนทำงานหนัก แต่ก็มีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่ดิ้นรนทำงาน ได้แต่รอคอยความช่วยเหลือจากญาติมิตร ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากสภาวะที่ไม่มั่นคงและปัญหาครอบครัว

สมพงษ์ พัดปุย (2527) กล่าวว่า ในชุมชนแออัดจะมีความขัดแย้งของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นพ่อแม่ และในความคิดของผู้ใหญ่เอง ก็เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมด้วย โดยพวกผู้ใหญ่และพ่อแม่คาดหวังให้เด็ก ๆ รุ่นใหม่อยู่ในอิวัท เชื่อฟังพ่อแม่ แต่เด็กๆ ก็มักจะทำในสิ่งตรงข้าม เด็กชุมชนแออัดมักจะไม่เคารพผู้ใหญ่ การอยู่กันอย่างอัดแน่น และขาดความอบอุ่นในบ้าน ทำให้เด็ก ๆ ไม่ค่อยอยากเข้าบ้านเพื่อน ๆ ในแก๊งค์เดียวกันจึงมีอิทธิพลมาก นอกจากนี้ เด็ก ๆ ยังมองว่าผู้ใหญ่ทำตัวไม่น่าเชื่อถือกินเหล้าเมายา เล่นการพนัน ไม่รับผิดชอบครอบครัว

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537) ได้กล่าวว่า ปัญหาหนึ่งของชุมชนแออัดที่พบเห็นคือการแพร่หลายของยาเสพติด โดยการฉีดยาเสพติด ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การแพร่เชื้อเอชไอวี นอกจากนี้ ปัญหาโรคเอดส์ยังมีที่มาจากบริการ และการมีสามีติดยาเสพติดอีกด้วย (วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์, ประพันธ์ ภานุภาค , และ สำหรับ จิตตินันท์ , 2534)

จากสภาพทางกายภาพของที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัด สภาพการว่างงานที่อยู่ในอัตราสูง และการขัดแย้งทางวัฒนธรรมของคนในชุมชนแออัด เป็นปัจจัยทำให้เกิดปัญหาทางเพศหลายประการ ดังสรุปได้ต่อไปนี้

1. ปัญหาการติดโรคเอดส์ ทั้งจากการเสพยาเสพติด การขายบริการ การมีสามีติดยาเสพติดและเที่ยวผู้หญิง
2. ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จากการระบายความเครียด อาจทำให้ดื่มสุรา แล้วกลับมาก้าวร้าว ทำร้ายภรรยา
3. ปัญหาเด็กขาดความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว อันเกิดจากสภาพเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ทำให้พ่อแม่ลูกไม่มีเวลาอยู่ด้วยกันอย่างเพียงพอ
4. มีความเสี่ยงในการเกิดภัยทางเพศสูง เนื่องจากเด็กขาดการดูแลอย่างใกล้ชิดจากผู้ปกครอง อาจทำให้เกิดการอยากรู้ อยากลองในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หรือถูกล่อลวงโดยกลุ่มเพื่อนหรือกลุ่มอิทธิพลในพื้นที่ได้

2. ประวัติความเป็นมาและปัญหาของการสอนเพศศึกษาในประเทศไทย

เพศศึกษาไม่ใช่เรื่องใหม่ในสังคมไทย ไม่ใช่เรื่องที่เพิ่งจัดให้มีในปัจจุบันเท่านั้น เพราะการศึกษาทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตให้มีความสุข หรือเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเพื่อสร้างฐานะของตนเองเพื่อความสุขของครอบครัว ต่างก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเพศศึกษาทั้งสิ้น

ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ , สุรีย์ กาญจนวงศ์ และ จารุณี นະวิโรจน์ (2524) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเพศศึกษาในประเทศไทยไว้ดังนี้

การสอนเพศศึกษาของไทยมีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆในโลก คือ มีการสอนเพศศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม จะเป็นไปแบบรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม จะเห็นว่า ในที่สุด สุนทรภู่ นักกวีเอกของไทยก็ได้รวมตำนานคำสอนเหล่านี้มาเป็น สุภาษิต เช่น สุภาษิตสอนหญิง สุภาษิตสอนชาย เช่น

- การสอนเรื่องการรักษาภรรยาของตน

ผู้ใดเกิดเป็นสตรีอันมีศักดิ์	บำรุงรักษากายไว้ให้เป็นผล
สงวนงามตามระบอบให้ชอบกล	จึงจะพ้นภัยพาลการนินทา

- สอนเรื่องการแต่งตัว

จะนุ่งห่มพอสวมศักดิ์สงวน	ให้สมควรรับพักตร์ตามศักดิ์ศรี
จะมัดหน้าทาแป้งแต่งอินทรี	ดูวิผิวเนื้ออย่าเหลือเกิน

- สอนเรื่องการแต่งงาน

เขารักจริงให้ขอกับพ่อแม่	อย่าวิ่งแห่หลงงามไปตามงาย
เขาไม่เลี้ยงไล่ขับจะอับอาย	ตัวเป็นหม้ายอยู่กับบ้านประจันตน

การสอนเพศศึกษาของไทยในอดีต นอกจากจะได้รับจากพ่อแม่ ญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงแล้ว วัดยังเป็นแหล่งของความรู้ทางด้านเพศศึกษาอย่างสำคัญอีกด้วย ดังเช่น วัดราชบูรณะ ได้สอนเพศศึกษา คือกามกริษาไว้ที่ผนังวัด สำหรับวัดพระแก้วเอง ภาพจากผนังเรื่องรามเกียรติ์ก็ได้สอนเพศศึกษาไปด้วย ซึ่งภาพดังกล่าวได้ให้ข้อคิดว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องปกติของชีวิตในทุกยุคทุกสมัย

จากการวิเคราะห์คำสอนของศาสนาพุทธ พบว่า พระพุทธองค์เมื่อครั้งยังมีชนมชีพอยู่ ได้บัญญัติสิกขาบทเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของสงฆ์กับฆราวาสที่เป็นหญิง เช่น การรับของประเคน การจับต้องกาย การปฏิบัติตนระหว่างพระภิกษุ กับภิกษุณี ห้ามไม่ให้ภิกษุณีมีคู่ครองหรือการเสพกามคุณ และแม้แต่ช่วงที่พระพุทธองค์กำลังจะปรินิพพาน พระองค์ยังได้สอนเพศศึกษาให้กับพระอานนท์ เมื่อพระอานนท์ทูลถามว่า

“ พระเจ้าข้า ข้าพระองค์ทั้งหลายจะพึงปฏิบัติต่อสตรี อย่างไร ”

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสตอบว่า “ ไม่เห็นได้เป็นการดี อานนท์ ”

“ เมื่อมีการเห็นเกิดขึ้น จะพึงปฏิบัติอย่างไร ”

“ ไม่เจรจาเป็นการดี อานนท์ ”

“ เมื่อมีการเจรจาเกิดขึ้น จะปฏิบัติอย่างไร ”

“ ควรตั้งสติไว้ อานนท์ ”

นอกจากนี้ พระพุทธองค์ยังทรงสั่งสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนระหว่างพระภิกษุกับโยมแม่ การเกิดของมนุษย์ การเกิดเป็นเพศหญิง เพศชาย การลงโทษภิกษุที่ให้คำแนะนำแก่สตรีเพื่อนำไปสู่การทำแท้ง การปฏิบัติตนตามบทบาทของบิดามารดา อาจารย์ บุตรภรรยา มิตร สมณพราหมณ์ (รวมเรียกว่า ทิศหก) นอกจากนี้ พระพุทธองค์ยังสอนให้ห้ามจากการประพฤติดินในกาม (ศีลข้อ 3) กับลูกเมียเขา หรือหญิงที่มีเจ้าของ หรือหญิงที่ต้องห้าม คำสอนต่างๆ เหล่านี้ ไม่เพียงแต่ให้ใช้เฉพาะกับสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น แต่สามารถปฏิบัติได้กับสมาชิกทุก ๆ คนในสังคมด้วย ซึ่งตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นได้ว่า วัดเป็นแหล่งของการให้ความรู้ทางด้านเพศศึกษามากที่สุดแก่คนไทยในสมัยโบราณ

สำหรับพ่อแม่ จะสอนเพศศึกษาในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับกามารมณ์โดยตรง เช่น ห้ามหิวผอมยามค่ำคืน ห้ามขานรับเมื่อได้ยินเสียงฆ้องฆ้องตี ห้ามเย็บเสื้อผ้าที่ไม่ได้ถอดออกจากตัว ให้กราบเท้าสามีก่อนนอน ห้ามฉิวปาก สอนให้รู้จักเหลือข้าวไว้ติดหม้อ ไม่ให้กินข้าวหมดหม้อ ในมือเย็น สอนไม่ให้ถอดเสื้อผ้ากองไว้ สอนไม่ให้ขายหญิงไปไหนมาไหนสองต่อสอง สอนเรื่องอาหารการเรือนแก่ลูกสาว ในการเลือกคู่ครอง พ่อแม่จะเป็นผู้เลือกให้ โดยผ่านแม่สื่อแม่ชัก

เรื่องเพศในสมัยอยุธยา อาจพิจารณาได้จากวรรณคดี เช่น วรรณคดีขุนช้างขุนแผน ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจเพศศึกษาของสมัยอยุธยา เกี่ยวกับการตั้งครรภ์ การรักษาตัวในขณะตั้งครรภ์ การตั้งชื่อเด็ก ประเพณีการบวช หมั้น แต่งงาน พัฒนาการทางร่างกาย และจิตใจเพื่อความพร้อมในการครองเรือนได้เป็นอย่างดี พระเอกนางเอกนิยมมีคู่เมื่ออายุ 14 – 16 ปีเท่านั้น ผู้ชายมีเมียมากกว่า 1 คนเป็นส่วนใหญ่ เช่น พระอภัยมณี มีเมียทั้งคน ยักษ์ เงือก ส่วนเรื่องขุนช้างขุนแผนนั้น พบว่าเมียของขุนแผนได้สอนเพศศึกษาในเรื่องความผูกพันของอารมณ์เพศไว้ที่น่าสนใจ ตัวอย่างเช่น

นางพิม	ได้สอนเพศศึกษาในแง่การเสียตัวก่อนแต่งงาน ทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา และที่สำคัญที่สุดคือ การล้มรักแรกของสตรีเป็นไปได้อย่าง
นางลาวทอง	ได้สอนเพศศึกษาในแง่ของวิธีการผูกใจสามี โดยการปรนนิบัติสามี
นางสายทอง	ได้สอนเพศศึกษาในเรื่องอายุระหว่างคู่สมรส กล่าวคือ ถ้าผู้หญิงอายุมากกว่าผู้ชาย ความรักที่ได้รับจากชายในบั้นปลายจะไม่ประทับใจนัก
นางบัวคลี่	ได้สอนเพศศึกษาในเรื่องการแต่งงานแบบคลุมถุงชน และการแต่งงานที่ปราศจากความรักความเข้าใจที่ถูกต้อง ชีวิตสมรสจะอัปปางได้โดยง่าย

นางแก้วกิริยา ได้สอนเพศศึกษาเรื่อง ความนิยมวล ความละมุนละไม ความเอาใจ
 เชื้อฟุ้งในฐานะของภรรยาที่พึงจะมีต่อสามี จึงเป็นที่รักของขุนแผน
 ตลอดไป

เรื่องเพศศึกษาในสมัยลพบุรี จากจดหมายเหตุลาลูแบร์ ซึ่งแปลโดย กรมหมื่นนราธิป
 ประพันธ์พงศ์ ทำให้ทราบว่า ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สตรีไม่ค่อยคบขู้ผู้ชาย ทั้งนี้
 เพราะสามีมีอำนาจลงโทษภรรยาของตัวได้ตามอำเภอใจทุกอย่าง ตั้งแต่ชาย จองจำ จนถึง
 ฆ่าทิ้ง ถ้าสามารถพิสูจน์ได้ว่าเธอคบขู้ผู้ชายอื่น บิดาหวงบุตรของตนพอ ๆ กับหวงภรรยา
 ของตน ถ้าพบว่าบุตรของตนทำชั่ว ก็จะขายให้ไปเป็นโสเภณี ความสัมพันธ์ของครอบครัว
 เป็นไปอย่างสนิทสนมกลมเกลียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุตรจะไม่กล้าขัดขืนบิดามารดาของตน
 เพราะเกรงว่าตายไปแล้วจะต้องไปเป็นเปรต

จะเห็นได้ว่า นับตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ผู้หญิงจะได้รับการอบรมเรื่องเพศอย่างเข้มงวด
 โดยไม่ได้มีการบ่งชี้เหตุผลหรือที่มาที่ไปอย่างชัดเจน การอบรมเรื่องเพศจะเน้นให้ผู้หญิงเตรียมตัว
 ที่จะเป็นภรรยาและเป็นมารดาที่ดีในอนาคต ไม่ประพฤติปฏิบัติตนเสื่อมเสียก่อนการแต่งงาน
 โดยผู้ที่กระทำผิดทางเพศ จะได้รับการลงโทษจากสังคมอย่างรุนแรง ในขณะที่ผู้ชายจะเป็นฝ่าย
 ได้รับประโยชน์จากการอบรมที่เข้มงวดนั้น และสังคมไทยมีค่านิยมให้ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคน
 แตกต่างจากผู้หญิงที่จะต้องจงรักภักดีต่อสามีเพียงคนเดียว

ในสมัยรัตนโกสินทร์ พบว่า สมัยต้นรัชกาลที่ 5 มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา
 ในหนังสือรายเดือน เช่น หนังสือ "มิวเซียม" หรือ "รัตนโกษา" ซึ่งถือว่าเป็นหนังสือรายเดือน
 ภาษาไทยเล่มแรกของเมืองไทย เรื่องเพศศึกษาที่เขียนไว้คือเรื่อง "คัมภีร์ครุภักดิ์รักษา" โดย
 ดร. แบลคเลย์ หมอสอนศาสนาชาวอเมริกัน "โลกยสังขาร" แต่งโดย "ท.จ.ว.ม.ม."
 เรื่องทั้งสองได้กล่าวถึงลักษณะอวัยวะสืบพันธุ์ของเพศหญิง การเกิดโลหิตประจำเดือน การ
 ตั้งครรภ์ การเจริญเติบโตของทารกในครรภ์ ลักษณะของมดลูก และลักษณะภายนอกของ
 อวัยวะสืบพันธุ์เพศชาย เป็นต้น

สำหรับการสอนเพศศึกษาในโรงเรียนนั้น เริ่มมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2485 เนื่องจากรัฐบาล
 ได้ให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องเพศ จึงมอบหมายให้สภาวัฒนธรรม
 แห่งชาติดำเนินการ เพื่อหาวิธีอบรมจิตใจของเยาวชน ดังนั้น สภาวัฒนธรรมแห่งชาติจึงได้ตั้ง
 คณะอนุกรรมการ เพื่อศึกษาค้นคว้าหลักสูตรในเรื่องเพศศึกษาขึ้น โดยมีนายแพทย์ฝน

แสงสิงแก้ว เป็นประธานคณะกรรมการ และนายแพทย์ประสพ รัตนากร เป็นกรรมการ และเลขาธิการ คณะกรรมการชุดนี้ ได้ดำเนินงานมาจนถึง ปี พ.ศ. 2478 ก็ล้มเลิกไป เนื่องจากเกิดสงคราม ต่อมาคณะกรรมการอบรมจิตใจและศีลธรรมประชาชน ได้เข้ามา ดำเนินการต่อ ภายใต้ชื่อว่า " คณะกรรมการอบรมวัฒนธรรมทางจิตใจสำหรับเด็ก " และในปี พ.ศ. 2501 ได้วางแนวการสอนเพศศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาล จนถึงขั้นเตรียมอุดมศึกษา โดยแต่ละชั้นแบ่งออกเป็น 3 ภาค คือ ภาคที่ 1 การจัดโรงเรียน ภาคที่ 2 การอบรมนักเรียน และ ภาคที่ 3 การสอนของครู แต่ในทางปฏิบัติ ไม่มีโรงเรียนในระดับใดนำแนวการสอนนี้ไปใช้เลย (สภาวิจัยแห่งชาติ, 2501 อ้างถึงใน สัญญา เรื่องถาวรกุล, 2539) ต่อมาในปี พ.ศ. 2521 จึง ได้นำเพศศึกษาบรรจุในหลักสูตรเพื่อสอนในโรงเรียน โดยเนื้อหาที่จัดสอนระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การเจริญเติบโต และ พัฒนาการของเด็กจนถึงวัยรุ่น

จากความเป็นมาของการสอนเรื่องเพศศึกษา แสดงให้เห็นว่า เรื่องเพศในสังคมไทยในอดีตถือเป็นเรื่องที่รุนแรง ต้องปกปิด ผู้หญิงไม่สามารถประพฤติตนผิดไปจากธรรมเนียมประเพณีที่เคร่งครัดของสังคมในเรื่องเพศได้ โดยใช้ความเชื่อในอดีตเป็นเหตุผลในการกำหนดข้อห้ามสำหรับผู้หญิง การให้ความรู้เรื่องเพศในเชิงวิชาการเริ่มในสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นแนวคิดของชาวตะวันตกในการเผยแพร่ความรู้เรื่องเพศศึกษา และได้นำมาใช้ในการสอนระดับมัธยมศึกษา โดยบรรจุอยู่ในหลักสูตร มีเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสรีระร่างกายในวัยรุ่น

3. การสอนเนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษา

3.1 ความหมายของเพศศึกษา

คำว่า " เพศศึกษา " ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า " Sex Education " ซึ่งมีความหมายกว้างขวางมาก แต่เมื่อพูดถึงคำว่าเพศศึกษา คนทั่วไปมักจะคิดถึงการสอนเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์เท่านั้น อันความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลให้ครูและนักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนการสอนเพศศึกษา ดังนั้น การศึกษาความหมายที่ถูกต้องของเพศศึกษา จะทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับเพศศึกษา และเป็นการเริ่มต้นการจัดการเรียนการสอน เรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้อง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า " เพศ " ว่า หมายถึง ลักษณะที่ให้รู้ว่าเป็นชายหรือเป็นหญิง ส่วนคำว่า " ศึกษา " หมายถึง การเล่าเรียน ฝึกฝน หรืออบรม

กรมพลศึกษา (2530) ได้ให้ความหมายของเพศศึกษา ว่า เพศศึกษา คือการศึกษาเกี่ยวกับหญิงและชาย ตั้งแต่เกิดจนถึงชีวิต จะเป็นโดยตรงหรือทางอ้อมก็ตาม อันจะส่งเสริมให้ผู้ศึกษารู้จักเพศเดียวกัน เพศตรงข้าม และมีชีวิตอยู่ร่วมกันกับคนอื่นในครอบครัว ในสังคมอย่างมีความสุขปราศจากปัญหาใด ๆ

สุชาติ โสภประยูร (2525) ได้ให้ความหมายของเพศศึกษาว่า เพศศึกษา คือการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ทศนคติ และความรู้สึกที่ดีในเรื่องธรรมชาติของเพศและพฤติกรรมระหว่างเพศ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพ สวัสดิภาพ และมนุษยสัมพันธ์อันดีงามระหว่างทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวม จึงนับได้ว่าเพศศึกษา เป็นการศึกษาส่วนหนึ่งซึ่งจะช่วยให้ชีวิตของคนเรามีความสุข

มยุรี ภูงามทอง (2534) ได้ให้ความหมายของเพศศึกษาว่า เพศศึกษา คือ กระบวนการศึกษาที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจถึงเรื่องราวทางเพศ ในด้านกลไกการทำงาน การเปลี่ยนแปลงความต้องการ และผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของเพศทั้งสองในทุก ๆ ด้าน เช่น ทางด้านกายวิภาค สรีรวิทยา สุขภาพจิต เศรษฐกิจ ฯลฯ อันจะทำให้บุคคลได้นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

โรบิน (Robin , 1970 , 19 – 24 อ้างถึงใน ระวีวรรณ แสงฉาย , 2538) ได้ให้ความหมายของเพศศึกษาว่า เพศศึกษานั้นมองได้มากกว่าการให้การศึกษา เพื่อช่วยให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาความสามารถสูงสุดของเขา ในฐานะที่เป็นมนุษย์ตลอดชีวิตเท่านั้น เป้าหมายของการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาในวันต้นของชีวิต คือ การวางรากฐานอันมั่นคงแก่เด็ก เพื่อที่ว่า เด็กนั้นจะได้รู้จักหน้าที่ของตนอย่างดี และมีประสิทธิภาพในฐานะที่เป็นเพศชายหรือหญิงตลอดชีวิตของเขา

สมาคมแพทยศาสตร์แห่งสหรัฐอเมริกา (American Medical Association – AMA อ้างถึงใน ระวีวรรณ แสงฉาย , 2538) ได้ให้ความหมายของเพศศึกษาว่า การสอนเพศศึกษา หมายถึง การสอนเพื่อจะส่งเสริมชีวิตครอบครัวให้มั่นคงถาวร เพื่อให้เด็กเข้าใจและยอมรับนับถือตัวเองมากขึ้น เพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์อันดี เพื่อปลูกฝังความรับผิดชอบในการแสดงออกเกี่ยวกับเรื่องเพศที่มีต่อสังคม และเพื่อยกมาตรฐานความสามารถของการที่จะเป็นบิดา มารดา ซึ่งจะรู้จักหน้าที่ที่ดีของตนในอนาคต โดยการสอน

เพศศึกษานี้แก่เด็ก จะต้องไม่หมายถึงการสอนเรื่องเทคนิคเกี่ยวกับการร่วมเพศหรือความผิดปกติทางเพศใดๆทั้งสิ้น

จึงอาจกล่าวได้ว่า เพศศึกษา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตทั้งชีวิต ของทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่กล่าวถึงพัฒนาการทางเพศในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม การปรับตัว เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในแต่ละวัย การมีสัมพันธภาพกับเพศเดียวกัน และกับเพศตรงข้าม แนวทางปฏิบัติในการมีครอบครัว ทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตในครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข

3.2 ความสำคัญของการสอนเพศศึกษา

จากความหมายของเพศศึกษา ทำให้ทราบว่า เพศศึกษา เป็นกระบวนการทางสังคม อย่างหนึ่ง เพราะผลจากการสอนเพศศึกษานั้นไม่ได้ปรากฏขึ้นเพียงด้านกายภาพหรือด้านวัตถุเท่านั้น แต่ผลส่วนใหญ่จะปรากฏออกมาในรูปของนามธรรม เช่น ทศนคติ ค่านิยม บุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ พฤติกรรมหรือความประพฤติต่าง ๆ ของบุคคลด้วยเสมอ เพศศึกษา มีความสำคัญที่จะช่วยให้เด็กเข้าใจถึงคุณค่าที่แท้จริงของชีวิต สามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างแรงขับดันทางด้านเพศและคุณค่าทางด้านศีลธรรม ทำให้เด็กรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบเบื้องต้นต่อชีวิตสังคม การให้การศึกษาด้านเพศศึกษาอย่างเพียงพอ นั้น จะทำให้เด็กสามารถพัฒนาบุคลิกในด้านการปรับตัวให้เข้าสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข การสอนเพศศึกษาที่ดี จะสนองความต้องการของนักเรียนในด้านความรู้เรื่องเพศ และยังป้องกันไม่ให้นักเรียนไปศึกษาหาความรู้ที่ไม่ถูกต้องจากแหล่งความรู้ที่ผิด

มยุรี ภูงามทอง (2534) ได้สรุปความสำคัญของการสอนเพศศึกษาไว้ดังนี้

1. เรื่องเพศเป็นความจำเป็นที่จะต้องได้ทราบภายในขอบเขต เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของคน ซึ่ง ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) จิตแพทย์ชาวออสเตรเลียน ซึ่งเป็นผู้นำทางด้านจิตวิเคราะห์มีความเชื่อว่า สัญชาตญาณทางเพศมีอยู่ในมนุษย์อยู่แล้วตั้งแต่เกิดมา หากแต่อยู่ในลักษณะที่แตกต่างกันกับที่จะแสดงออกมาในตอนเป็นหนุ่มสาว ดังนั้น มนุษย์ซึ่งจะต้องเผชิญกับเรื่องราวทางเพศ จึงจำเป็นที่จะต้องทราบในเรื่องนี้ในขอบเขตแห่งความเหมาะสม

2. การปกปิดในเรื่องเพศ ให้กลายเป็นเรื่องลึกลับ อาจจะนำไปสู่ความเข้าใจที่ผิดว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องที่หยาบโหลน ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสียแก่เด็กได้ โดยนายแพทย์สรรค์ ศรีเพ็ญ ได้กล่าวว่า ถึงเวลาแล้วที่ผู้มีหน้าที่ในการให้ความรู้ต่างๆ แก่เด็ก อันได้แก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง และครูบาอาจารย์ทั้งหลาย ควรร่วมมือปรึกษาหารือกันโดยใกล้ชิด เพื่อหาทางป้องกันความรู้เรื่องเพศให้ลูกหลานของตนอย่างถูกต้อง และเหมาะสมกับวัยและสติปัญญาของเด็กแต่ละคน ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางที่ดีกว่าการที่จะปล่อยให้เขาเหล่านั้นไปหาความรู้เอาเองจากเพื่อน หรือแหล่งอื่นๆ ซึ่งขาดความถูกต้องแน่นอน

3. การสอนเพศศึกษา จะเป็นการเตรียมตัวให้เด็กพร้อมที่จะเผชิญปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนรู้จักแก้ไขปรับปรุงและป้องกันเหตุการณ์อันเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตให้เป็นอย่างดีที่สุด เช่น ปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในวัยรุ่นทั้งทางร่างกายและจิตใจ

4. เพศศึกษาจะทำให้เด็กและประชาชนมีความสมบูรณ์ในทางศีลธรรม และวัฒนธรรม รวมถึงทำให้รู้จักประพฤติตนให้อยู่ในขอบเขตในความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

ระวีวรรณ แสงฉาย (2538) ได้กล่าวว่า เพศศึกษามีบทบาทสำคัญหลายด้าน ดังนี้

1. เพศศึกษาจะช่วยให้แต่ละคนเกิดความเข้าใจและยอมรับหน้าที่ตามเพศของตน ซึ่งกำลังมีการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมขึ้นอีก พยายามหาทางวางตนและปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ของตนอย่างได้ผลและราบรื่น การเข้าใจถึงความแตกต่างของแต่ละเพศทั้งทางร่างกายและจิตใจ จะทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถปฏิบัติต่อกันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

2. การเข้าใจความสัมพันธ์อันดีต่อกันฉันเพื่อน เช่น ให้เกียรติกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะทำให้เกิดความอบอุ่นใจ สามารถรับหน้าที่การปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตาปรานี และแต่ละคน ไม่ว่าจะชายหรือหญิงจะมีความรู้สึกรับผิดชอบทางสังคมร่วมกัน และมีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือคนอื่นให้เขาได้แสดงความสามารถ และมีโอกาสปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้น

3. เพศศึกษาจะช่วยให้แต่ละคนได้ตระหนักถึงความแตกต่างในลักษณะการนึกคิด และพฤติกรรมทางเพศ ซึ่งมีอยู่เป็นปกติของแต่ละเพศ ยอมรับความต่างนั้นและมีความเกี่ยวข้องกันได้อย่างราบรื่นกับผู้ที่มีลักษณะความนึกคิดการกระทำของเขาคือที่แตกต่างกับเรา

4. ทำให้เข้าใจการเลือกคู่ ขอบเขตของเพศศึกษาในเรื่องนี้ มุ่งที่จะให้มีการใช้ชีวิตสมรสอย่างราบรื่น ซึ่งอาจแทรกเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี ศีลธรรม หรือวัฒนธรรมไว้ได้ด้วย

5. ทำให้เข้าใจถึงการที่จะต้องเตรียมตัวรับผิดชอบต่อครอบครัว มีการคิดถึงอาชีพและการสร้างหลักฐาน ต้องการเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่อง นับถือ รวมถึงเข้าใจการเลี้ยงดูบุตรธิดาให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดี ซึ่งในการนี้ จะต้องมิตัวเองเป็นตัวอย่างในการให้ความรักและความเข้าใจ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า เพศศึกษามีความสำคัญในการช่วยให้เด็กได้เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นการตอบสนองต่อความอยากรู้อยากเห็นอันเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นการเตรียมตัวให้เด็กพร้อมที่จะเผชิญปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต เพื่อให้เขาสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

3.3 ความมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษา

สุชาติ โสภประยูร และ วรณี โสภประยูร (2525) ได้แบ่งความมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษาในโรงเรียนออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ คือ

1. ความมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษาในทรรศนะของครู ได้แก่
  - 1.1 เพื่อสร้างทัศนคติ หรือค่านิยม และแนวคิดที่ต้งามต่อเรื่องเพศให้แก่เด็ก ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่งในการตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาด
  - 1.2 เพื่อเป็นการสร้างเสริมลักษณะนิสัยและความประพฤติทางเพศรวมทั้งความสำนึกในหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อการกระทำต่างๆ
  - 1.3 เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการทางด้านกายวิภาคและสรีรวิทยา สภาพของจิตใจ วุฒิภาวะทางอารมณ์ ลักษณะสุขวิทยา และบทบาททางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศและชีวิตครอบครัว
  - 1.4 เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ และรู้จักการเลือกใช้คำศัพท์หรือประมวลคำต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ และสามารถนำไปใช้สื่อความหมายกับผู้อื่น ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม
  - 1.5 เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจอย่างชัดเจนในผลที่สืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตน การแสดงความประพฤติหรือพฤติกรรมทางเพศในลักษณะต่างๆ ของบุคคลว่าอาจเกิดผลลัพธ์ต่อบุคคลและสังคมได้ ทั้งในทางที่ดีและทางที่ไม่ดี
  - 1.6 เพื่อช่วยแก้ไขความเชื่อและความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศรวมทั้งแนวความคิดหรืออิทธิพลอื่นๆ ที่อาจจะนำมาซึ่งความวิตกกังวลใจ และปมด้อยต่างๆ ให้ลดน้อยลง หรือหมดสิ้นไป
  - 1.7 เพื่อช่วยสร้างเสริมความสมบูรณ์ของจิตใจ และอารมณ์ทางเพศของนักเรียนให้เจริญงอกงาม และพัฒนาไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยมุ่งไปที่บุคลิกภาพและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งจะช่วยให้เด็กเป็นสมาชิกที่พึงปรารถนายิ่งขึ้นของครอบครัวและเป็นบิดามารดาที่ดีในอนาคต

2. ความมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษาในทรนณะของบุคคลทั่วไป

- 2.1 เพื่อลดปัญหาอาชญากรรมทางเพศ เช่น คดีข่มขืนกระทำชำเรา การจูดคร่าอาจารย์ และคดีอื่นเนื่องมาจากความผิดปกติทางเพศต่างๆ
- 2.2 เพื่อลดปัญหาโสเภณี การค้าประเวณี การปล่อยตัวปล่อยใจให้เป็นสาธารณะ หรือการล่าสอนทางเพศ
- 2.3 เพื่อลดปัญหาการมโรคและโรคอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ รวมทั้งความผิดปกติทางเพศต่างๆ
- 2.4 เพื่อลดปัญหาการได้เสียกันก่อนการแต่งงาน การหนีตามกัน การท้องก่อนแต่งงาน การทำแท้ง และปัญหาลูกไม่มีพ่อ
- 2.5 เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งกันภายในครอบครัว การหนีหวง การแยกกันอยู่ บ้านแตกสาแหรกขาด (Broken Home) การมีชู้ การมีภรรยาบ่อย และปัญหาการหย่าร้าง
- 2.6 เพื่อเป็นการวางรากฐานที่ดีสำหรับชีวิตครอบครัวในอนาคต ตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติ
- 2.7 เพื่อสร้างคุณภาพของมนุษย์ให้สมบูรณ์ในทุกๆด้าน อันจะช่วยให้มนุษย์มีความสุขอย่างแท้จริง และมีชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบเรียบร้อย

มยุรี ภูงามทอง (2534) ได้ดัดแปลงจุดมุ่งหมายของเพศศึกษา จากแพทย์หญิงจินตกา สายัณห์วิภิชิต และสรุปว่า เพศศึกษามีจุดมุ่งหมายกว้าง ๆ ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้พอเพียงในเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และสรีระของเพศทั้งสองเพศ อันมีผลต่อความคิด สติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ
2. เพื่อช่วยขจัดความกังวลเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนา การปรับตัว และการวางตัวให้เหมาะสมทุกทางในด้านเพศ
3. เพื่อเสริมสร้างให้เกิดทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องเพศ ทั้งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองและผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเพศเดียวกันหรือต่างเพศก็ตาม
4. เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของการมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ถูกต้องเพื่อการดำรงชีวิตที่ราบรื่นของแต่ละบุคคล ครอบครัว และสังคม
5. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตนเองอย่างถ่องแท้ ในเรื่องความสัมพันธ์ของเขากับเพื่อนมนุษย์ทั้งสองเพศ และช่วยให้มองเห็นและเข้าใจว่า คนนั้นมีหน้าที่ มีความรับผิดชอบตอเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่ให้ตอตนเองและครอบครัวเท่านั้น

6. เพื่อสร้างความเข้าใจว่า การจะตัดสินใจที่ชอบด้วยเหตุผลนั้น จำเป็นจะต้องมีหลักทางด้านศีลธรรมร่วมด้วยเสมอ

7. เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างเพียงพอเกี่ยวกับการใช้เพศในทางที่ไม่ถูกต้อง ตลอดจนสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความผิดปกติทางเพศ เพื่อจะได้รู้จักป้องกันตนเอง ไม่ให้ถูกลอก ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกข่มเหง หรือได้รับอันตรายต่อร่างกาย จิตใจ และชื่อเสียง

8. เพื่อให้เกิดความตระหนักว่า การกระทำทางเพศล้วนตัวมีผลกระทบต่อสังคม เช่น การปล่อยบุตรทิ้งไว้ตามยถากรรม การหลอกลวงผู้หญิงไปค้าประเวณี เป็นต้น

9. เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม โดยขจัดสิ่งเลวร้ายต่างๆ ให้หมดไป เช่น การเอารัดเอาเปรียบทางด้านเพศ การหาประโยชน์จากผู้อื่นในเรื่องเพศ การใช้เพศและกามารมณ์อย่างไม่รับผิดชอบ และอสุติธรรม กฎหมายเกี่ยวกับเพศที่ล้าสมัยและอสุติธรรม

10. เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และฝึกหัดการคิดจนกลายเป็นความเคยชินพอที่จะช่วยให้แต่ละคนรู้จักใช้ความเป็นเพศหญิงหรือชายของตนมาพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ ความสุข ความเจริญในหน้าที่ต่างๆ เช่น เป็นครู พ่อแม่ ญาติพี่น้อง คู่รัก เป็นต้น

จุดมุ่งหมายที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า เพศศึกษาในปัจจุบันมีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนทราบถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อันมีผลต่อความคิด อารมณ์ และจิตใจ การปรับตัว การวางตัวให้เหมาะสมในด้านเพศ การมีมนุษยสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิต ไม่ใช่เพียงแต่การรู้จักคุมกำเนิดเพื่อลดอัตราการเกิด หรือป้องกันการท้องไม่มีพ่อ หรือรู้จักป้องกันกามโรค อันเป็นจุดมุ่งหมายของเพศศึกษาในความเข้าใจของคนในอดีตเท่านั้น และยังเน้นถึงการป้องกันไว้ก่อนล่วงหน้า มากกว่าการที่จะต้องมาแก้ปัญหาภายหลัง ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาทางเพศที่ต้นเหตุ อันเป็นการแก้ปัญหาที่ได้ผลมากกว่าการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุเพียงอย่างเดียว

3.4 หลักการสอนเพศศึกษา

ในการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษา จำเป็นจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายประการ เช่น หลักสูตร เนื้อหาวิชา ครูผู้สอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ การพิจารณาองค์ประกอบของการสอนเพศศึกษามีรายละเอียดดังนี้

1. หลักสูตรเพศศึกษา

กรมพลศึกษา (2530) ได้เสนอแนะแนวทางการจัดหลักสูตรเพศศึกษาไว้ดังนี้

1.1 หลักสูตรควรจัดอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน จากวัยเด็กจนถึงระดับอุดมศึกษา เพราะเรื่องเพศศึกษามีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนโดยตลอดตั้งแต่เกิดจนตาย

1.2 ควรจัดเพื่อสนองความต้องการ ความสนใจ และปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก

1.3 ควรผสมผสานเพศศึกษาในวิชาต่างๆของหลักสูตร แต่สำหรับระดับอุดมศึกษา สามารถแยกสอนเพศศึกษาได้

1.4 เนื้อหาสาระต่างๆ ควรคำนึงถึงด้านจิตใจ สังคม ประเพณีและวัฒนธรรม ให้มากพอ ๆ กับลักษณะทางด้านชีววิทยา และสุขวิทยา

1.5 เนื้อหาข้อเท็จจริงต่างๆ ควรจัดให้เหมาะสมกับเพศและวัย วุฒิภาวะ ความเจริญเติบโตและพัฒนาการทางเพศ

1.6 ควรจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และใกล้โรงเรียน ให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อเด็ก

1.7 ควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้เด็กได้อยู่ร่วมกัน แสดงออกซึ่งความเป็นเพศของตนอย่างถูกต้องและถูกกาลละ เช่น การจัดอยู่ค่ายพักแรม กิจกรรมกีฬา เป็นต้น

2. เนื้อหาเพศศึกษา

สุชาติ โสมประยูร และ วรณี โสมประยูร (2525) ได้เสนอแนะว่า เนื้อหาเพศศึกษาโดยทั่วไปน่าจะประกอบด้วย

1. ระบบสืบพันธุ์ของมนุษย์
2. ความเป็นมาของชีวิต
3. ความเจริญเติบโตและพัฒนาการทางเพศ
4. สุขวิทยาทางเพศ
5. ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ
6. การเลือกคู่ครองและการแต่งงาน
7. ชีวิตครอบครัว
8. ความผิดปกติทางเพศ
9. กามโรคและปัญหาที่เกี่ยวข้อง
10. ความเชื่อและความเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ

มยุรี ภูงามทอง (2534) ได้แบ่งลักษณะเนื้อหาของเพศศึกษาเป็นความรู้ได้

4 ลักษณะ คือ

1. ความรู้เรื่องเพศด้านชีววิทยา เป็นความรู้เกี่ยวกับกายวิภาคและสรีรวิทยา

ของร่างกายมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งกล่าวถึง โครงสร้างและหน้าที่ของอวัยวะต่างๆ ในร่างกายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ ระบบการสืบพันธุ์ของเพศชายและเพศหญิง ลักษณะทางพันธุกรรมเกี่ยวกับเพศ การเจริญเติบโตของร่างกาย ซึ่งเป็นลักษณะของเพศหญิงและเพศชาย การสืบพันธุ์ การปฏิสนธิ การตั้งครรภ์ การคลอดบุตร เป็นต้น

2. ความรู้เรื่องเพศด้านสุขวิทยา เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพทางเพศ การระวังรักษาร่างกายให้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บหรือความผิดปกติทางเพศ

3. ความรู้เรื่องเพศด้านจิตวิทยา เป็นความรู้ส่วนที่เกี่ยวกับจิตใจ และอารมณ์ การเจริญเติบโต และพัฒนาการด้านจิตใจเกี่ยวกับเรื่องเพศในแต่ละวัย โดยเฉพาะวัยเด็ก และวัยรุ่น แรงผลักดันทางเพศ การระบายอารมณ์ทางเพศ การปฏิบัติตนระหว่างเพศ ความรัก ความต้องการหรือความรู้สึกทางเพศ ความผิดปกติด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นต้น

4. ความรู้เรื่องเพศด้านสังคมวิทยา เป็นความรู้เกี่ยวข้องกับสังคม การปรับตัวให้เข้ากับสังคมและมาตรฐานความประพฤติหรือกฎเกณฑ์ของสังคม พัฒนาการด้านสังคมเกี่ยวกับเรื่องเพศ ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ การเกี่ยวพาราสี การเลือกคู่ครอง การแต่งงาน ครอบครัว การปฏิบัติตนในการดำรงตนเป็นโสด การวางแผนครอบครัว ประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ เป็นต้น

ในการแบ่งความรู้เรื่องเพศออกเป็นส่วนๆ เพื่อความชัดเจนและง่ายต่อความเข้าใจเท่านั้น แท้ที่จริง ความรู้ทั้ง 4 ด้านนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งยากแก่การแยกออกจากกันอย่างชัดเจน ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงเนื้อหาเพศศึกษาในด้านใด ก็ย่อมมีเนื้อหาเพศศึกษาในด้านอื่นเกี่ยวข้องด้วยเสมอ

3. ครูผู้สอน

มยุรี ภูงามทอง (2534) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของครูผู้สอนเพศศึกษาในโรงเรียน ดังนี้

1. ครูผู้สอนเป็นครูทุกคนในโรงเรียน เพราะครูย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอนเพศศึกษาอยู่ด้วยไม่ว่าทางตรงก็ทางอ้อม และถ้าเป็นไปได้ควรจะมีทั้งครูชายและครูหญิง

2. การสอนเพศศึกษา ครูที่แต่งงานและมีบุตรแล้ว อาจจะสอนได้ดีกว่าครูที่ยังเป็นโสด เนื่องจากมีประสบการณ์มากกว่า แต่ไม่ใช่เรื่องแน่นอนเสมอไป เพราะครูที่ดั้นนั้น ย่อมมีองค์ประกอบอื่นๆ อีกมาก บุคลิกภาพของครูผู้สอนเพศศึกษาเป็นสิ่งสำคัญมาก สำหรับการสอนที่จะประสบความสำเร็จ

3. ในการดำเนินการสอนเพศศึกษา ครูในโรงเรียนควรจะทำหน้าที่นี้ เพราะเป็นผู้ที่มีความเข้าใจและใกล้ชิดกับเด็กมากกว่า มีความสามารถในการสอนดีกว่าบุคคลภายนอก

จึงไม่สมควรที่จะเชิญบุคคลภายนอกเข้ามาสอน นอกจากจะเชิญมาเป็นวิทยากรเพียงครั้งคราวเท่านั้น

4. ครูผู้สอนเพศศึกษาต้องทราบและเข้าใจพัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของเด็ก ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กทุกระดับ

5. ครูผู้สอนเพศศึกษาจะต้องมีใจกว้างพอ และมีความมั่นใจในการสอน

4. กิจกรรมการเรียนการสอน

สุชาติ โสภประยูร และ วรณี โสภประยูร (2525) ได้กล่าวว่า ในการสอนเพศศึกษา ควรจะใช้วิธีสอนหรือกิจกรรมต่าง ๆ เช่นเดียวกับการสอนวิชาอื่นๆ แต่เนื่องจากว่า ความรู้เรื่องเพศ ย่อมมีอยู่หลายลักษณะที่แตกต่างไปจากความรู้ทางด้านอื่น ด้วยเหตุเหล่านี้เอง วิธีสอนจึงนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากที่สุดในเรื่องความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน ดังนั้น จึงมีข้อควรคำนึงหรือขอควรระวังเรื่องกิจกรรมการสอน และการเรียนเพศศึกษาเพิ่มเติมขึ้นอีกบ้างตามสมควร ดังนี้

1. ก่อนจะเริ่มต้นบทเรียนเกี่ยวกับเพศศึกษา ควรจะรอนักเรียนมีความคุ้นเคยกันดีเสียก่อน

2. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจะแสวงหากิจกรรมหรือวิธีการที่ช่วยสร้างทัศนคติ ความเข้าใจอันดี และมีความคิดวิพากษ์วิจารณ์

3. ควรใช้กล่องคำถาม (Question – box) บ้างในโอกาสอันควร โดยนักเรียนจะเขียนคำถามที่ไม่ได้ระบุชื่อผู้ถามลงไปในกลุ่ม เวลาตอบครูควรจะตอบอย่างตรงไปตรงมา และไม่ควรอ้างถึงเจ้าของคำถาม

4. การอภิปรายถึงเรื่องเพศในห้องเรียน ควรจะเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา ปราศจากอารมณ์และไม่ควรแสดงความกระตักอาย

5. การให้นักเรียนอ่านหนังสือเกี่ยวกับเรื่องเพศ บางครั้งถือว่ามีประโยชน์มาก แต่ครูควรจะแนะนำว่า หนังสือเล่มใดควรอ่าน และหนังสือเล่มใดไม่ควรอ่าน

6. ในโรงเรียนสหศึกษา การสอนเพศศึกษาโดยทั่วไปควรจะจัดสอนรวมกันทั้งเพศชายและเพศหญิง นอกจากบางบทเรียนที่จำเป็นต้องแยกสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการอภิปรายเรื่องเฉพาะเพศในระดับมัธยมศึกษา เพราะจะทำให้การอภิปรายเป็นในเรื่องนั้นๆ ตรงไปตรงมา เป็นเรื่องธรรมดา และรู้สึกสนุกสนานถ้าไม่มีเพศตรงข้ามเข้ามาอยู่ด้วย

7. บทเรียนที่ใช้สอนควรจะเลือกให้ตรงตามความสนใจ ความต้องการของเด็ก และปัญหาทางเพศ ตามลักษณะความเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก

8. ครูควรจัดเตรียมหาคำศัพท์หรือประมวลคำทางด้านวิทยาศาสตร์ทางแพชรวมทั้งคำสุภาพต่างๆ ที่จะใช้อธิบายเรื่องอวัยวะเพศหรือพฤติกรรมทางเพศ ไว้ให้เพียงพอ เมื่อนักเรียนได้ฟังแล้ว จะได้ไม่เกิดอารมณ์หรือมีทัศนคติไปในทางที่ไม่ดี

9. ควรเลือกใช้อุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน แต่มีข้อระวังบางประการ เช่น ครูไม่ควรชี้ส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย ซึ่งเป็นอวัยวะเพศของครูหรือของนักเรียน เพื่อใช้ประกอบการสอนเพศศึกษาเป็นอันขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้องเรียนที่จัดสอนแบบสหศึกษา

10. ในการประเมินผล ครูควรใช้วิธีการวัดผลหลายๆวิธี และจะต้องวัดพฤติกรรมทั้งในด้านความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติ โดยการวัดความรู้ นั้น โดยทั่วไปทำได้ง่ายกว่าการวัดทางทัศนคติ

5. การวัดและประเมินผล

ยุพิน รุ่งแจ้ง (2533 , อ้างถึงใน สัญญา เรื่องถาวรกุล , 2539) ได้กล่าวว่า การวัดและประเมินผลเนื้อหาเพศศึกษา ครูผู้สอนควรให้วิธีการหลายอย่างประกอบกัน ได้แก่ การสังเกตจากการร่วมอภิปราย การซักถาม การตรวจผลงาน และการใช้ข้อสอบวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรางค์ศรี เผ่าสวัสดิ์ (2513) ที่พบว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้การสอนเพศศึกษา ควรทำเช่นเดียวกับวิชาอื่นๆ

กล่าวโดยสรุปแล้ว หลักการจัดการสอนเพศศึกษาที่ดี ก็คือ ครูที่สอนเพศศึกษาจะต้องศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรให้ดีเสียก่อน ครูควรเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องเพศศึกษาเป็นอย่างดี มีความสามารถในการเลือกใช้วิธีการถ่ายทอดและจัดกิจกรรมแก่นักเรียน ควรจัดให้มีการสอนเพศศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกระดับชั้น โดยจัดให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของนักเรียน นอกจากนี้ ควรจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการสอน และครูทั้งหมดในโรงเรียนควรจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ควรจัดกิจกรรมเสริมการสอนเพศศึกษา และมีการวัดและประเมินผลเนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลายด้วย

4. พัฒนาการทางเพศของวัยเด็กตอนปลาย

สุชา จันทน์อม (2541) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางด้านต่างๆ ของวัยเด็กตอนปลายไว้ดังนี้

ลักษณะทั่วไปของวัยเด็กตอนปลาย

วัยเด็กตอนปลายอายุระหว่าง 10-12 ปี วัยนี้จะคาบเกี่ยวกับวัยรุ่น และวัยรุ่นตอนต้น วัยนี้ไม่แตกต่างกับวัยเด็กตอนกลางมากนัก แต่เกิดการเปลี่ยนแปลงในร่างกาย เนื่องจากการทำงานของต่อมต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงของโครงกระดูกและสัดส่วนของร่างกาย เพื่อเตรียมเข้าสู่วัยรุ่น โดยเด็กหญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าเด็กชาย คือ ระหว่างอายุ 11-13 ปี ในขณะที่เด็กชายเข้าสู่วัยรุ่นเมื่ออายุ 12-16 ปี

1. พัฒนาการทางร่างกาย

ระยะนี้ ร่างกายของเด็กเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วพอ ๆ กับระยะทารก การเจริญเติบโตเป็นไปอย่างรวดเร็ว ดังนี้

- เด็กหญิงมีส่วนสูงและน้ำหนักเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วที่สุดระหว่าง 10-14 ปี ส่วน เด็กชายจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในระหว่างอายุ 12-14 ปี และจะค่อย ๆ สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนอายุ 18 ปี

- ท่อนขาดอนบนของเด็กจะงอกยาวรวดเร็วมาก จึงมองดูขายาว กระดูกเชิงกรานของเด็กหญิงจะขยายออก กระดูกแน่นแข็งและมีแร่ธาตุมาก โดยมากฟันกรามซี่ที่ 2 จะขึ้นในระยะนี้

- ส่วนต่างๆของร่างกายเจริญเติบโตไม่พร้อมกัน ทำให้ร่างกายของเด็กวัยนี้เจริญไม่ได้สัดส่วน จึงทำให้การเคลื่อนไหวของเด็กดูเก้งก้าง

เกณฑ์ที่แสดงว่าเด็กเข้าสู่วัยรุ่น

เด็กหญิง จะมีขนขึ้นที่อวัยวะเพศ และรักแร้ มีส่วนสูงและน้ำหนักเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ฟันกรามซี่ที่ 2 ขึ้น ตะโพกผาย ออกขยายใหญ่ขึ้น หลอดเสียงมีการพัฒนาเต็มที่ เริ่มมีประจำเดือนระหว่างอายุ 11-12 ปี

เด็กชาย จะมีหนวดเครา มีขนที่อวัยวะเพศ รักแร้ และหน้าอก ส่วนสูงและน้ำหนักเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ฟันกรามซี่ที่ 2 ขึ้น ไหล่กว้างขึ้น มือและเท้าใหญ่ขึ้น เสียงแตกห้าว อวัยวะสืบพันธุ์เจริญเต็มที่ มีการหลั่งน้ำอสุจิเป็นครั้งแรกระหว่างอายุ 12-16 ปี

2. พัฒนาการทางอารมณ์

เนื่องจากเด็กวัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงทางกายอย่างรวดเร็ว จึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ของเด็กด้วย เด็กวัยนี้มีความหงุดหงิด กังวล ซึ่งมาจากการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่เกิดขึ้น อารมณ์ของเด็กวัยนี้จัดอยู่ในระดับ

ปานกลาง คือไม่ดีหรือร้ายจนเกินไป เด็กวัยนี้จะมีพัฒนาการทางอารมณ์ดังนี้ คือ

- 2.1 เด็กวัยนี้สามารถรักษาอารมณ์ไว้ได้ดีพอสมควร คือ ไม่โกรธง่าย และหายเร็วนัก
- 2.2 เวลาโกรธจะหาทางออกโดยการใช้เสียง ไม่มีพฤติกรรมแบบต่อสู้อาจจะวางแผนในการแก้แค้นเจียบๆ แต่ไม่ได้ทำจริง
- 2.3 เด็กวัยนี้กลัวการไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มมากที่สุด จึงระมัดระวังไม่ทำให้ผู้อื่นกระทบกระเทือนใจ ไม่ยอมแข่งขัน ไม่ต้องการเด่นกว่าหรือด้อยกว่าเพื่อนฝูง
- 2.4 ชอบการยกย่อง แต่ไม่ชอบถูกเปรียบเทียบ
- 2.5 ต้องการความอบอุ่นมั่นคงในหมู่คณะและครอบครัว
- 2.6 เปลี่ยนความรู้สึกได้เร็วและง่าย เช่น ตอนเช้าอยากทำการบ้าน ตอนบ่ายอยากนอนหรือเล่น
- 2.7 บางครั้งทำตัวเป็นผู้ใหญ่ แต่บางครั้งก็ไม่กล้าทิ้งความเป็นเด็ก

3. พัฒนาการทางสังคม

เด็กวัยนี้จะปลีกตัวออกจากบุคคลในครอบครัว จะชอบอยู่ในหมู่เพื่อน และมีความเห็นว่าหมู่คณะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเขามาก จึงมีการแต่งตัว พูดจา และนิยมสิ่งต่างๆ เหมือนเพื่อน การที่เด็กมีความสุขความพอใจกับกลุ่มเพื่อนของตน ถ้ามากเกินไปอาจจะทำให้เด็กละเลยหน้าที่ของตนเองได้ เด็กวัยนี้จะเริ่มหัดเป็นตัวของตัวเอง ชอบตัดสินใจเอง ไม่ชอบให้ผู้ใหญ่เข้ามายุ่งเกี่ยวในเรื่องส่วนตัว ชอบความเป็นอิสระ มักเชื่อความคิดของตนเอง ระยะเวลาเด็กชายและเด็กหญิงจะเล่นด้วยกันน้อยลง เด็กจะเริ่มสนใจเพื่อนต่างเพศ ระยะเวลาๆ จะสนใจเพื่อนต่างเพศเป็นกลุ่มๆ รวมๆ กันไปก่อน ระยะเวลาหลังจึงเลือกสนใจเฉพาะคน ลักษณะการคบเพื่อนไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนเพื่อนอยู่เสมอ การเล่นเป็นกลุ่มของเด็กวัยนี้ จะช่วยให้มีความกล้า รู้จักใช้ความคิด และให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้

4. พัฒนาการทางสติปัญญา

เด็กในวัยนี้จะมีความสามารถในการใช้เหตุผล เข้าใจความหมายของคำพูดได้ถูกต้อง สามารถใช้คำจำกัดความกับคำที่มีลักษณะเป็นนามธรรมได้ สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ได้มากขึ้น มีการพัฒนาความจำ เด็กวัยนี้จะสนใจการเล่นทายปัญหามากที่สุด เด็กที่สมองช้าจะไม่ค่อยมีสมาธิในการทำงาน ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก มีดังนี้

4.1 มีความสนใจสิ่งต่างๆ ได้มากขึ้น เริ่มฟังเหตุผลของผู้ใหญ่และต้องการให้ผู้ใหญ่รับฟังเหตุผลของตนเองบ้าง

4.2 มีความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยการนำทางของผู้ใหญ่ เด็กจะอาศัยประสบการณ์และการคิดอย่างไตร่ตรองในการตัดสินใจ

4.3 เด็กวัยนี้ชอบแสวงหาความจริง มักจะชอบถามเกี่ยวกับตนเองด้วยความอยากรู้อยากเห็น มีความสนใจในทักษะต่างๆ และต้องการทำงานเพื่อแสวงหาความสามารถและประสบการณ์ใหม่ๆ

4.4 เริ่มมีความสนใจในปัญหาสังคมและโลกภายนอก ชอบอภิปรายแสดงความคิดเห็น และมีความคิดริเริ่ม

เด็กทั้งสองเพศจะมีความสนใจในที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดย เด็กชายจะสนใจเรื่องวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ เด็กหญิงจะสนใจเรื่องการครัว ตัดเย็บ เพราะมีรากฐานจากการสนใจรูปร่างของตนเอง

จะเห็นได้ว่า เด็กในวัยเด็กตอนปลายจะมีพัฒนาการด้านร่างกายที่ใกล้เคียงกับวัยรุ่นมาก ทำให้มีพัฒนาการด้านอื่นๆ เช่น ด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีลักษณะใกล้เคียงกับวัยรุ่นเช่นกัน ทั้งนี้เพราะความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจะส่งผลให้เกิดการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วดังกล่าว

5 การเรียนแบบร่วมมือ

5.1 ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ

Cooperative Learning ในภาษาไทยได้มีนักการศึกษาถอดความไว้หลายคำด้วยกัน เช่น การเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน การเรียนแบบช่วยเหลือกัน การเรียนแบบรับผิดชอบร่วมกัน การเรียนแบบร่วมมือ การเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ การเรียนแบบร่วมมือประสานใจ ในการวิจัยนี้ ใช้คำว่า การเรียนแบบร่วมมือ ซึ่งเป็นการถอดความที่นิยมใช้ในบทความและงานวิจัยอย่างกว้างขวาง

จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson , 1987) ได้กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจัดเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละประมาณ 3 - 5 คน โดยที่สมาชิกในกลุ่มจะเป็นสมาชิกที่มีความแตกต่างกันทางด้านเพศ

เชื้อชาติ ความสามารถทางการเรียน ฯลฯ ผู้เรียนจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับผิดชอบการทำงานของสมาชิกในกลุ่มร่วมกัน

สลาวิน (Slavin , 1995) ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือว่า เป็นวิธีการเรียนที่จัดให้นักเรียนเรียนเป็นกลุ่มเล็ก สมาชิกในกลุ่มโดยทั่วไปมี 4 คน และสมาชิกในกลุ่มจะมีระดับความสามารถที่แตกต่างกัน แต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่เรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และเรียนอ่อน 1 คน นักเรียนแต่ละคนจะช่วยเหลือเพื่อนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันทั้งในการเรียนและการทำกิจกรรมต่างๆ สมาชิกกลุ่มจะได้รับรางวัล ถ้าทำคะแนนเฉลี่ยถึงเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้

เอเรนด (Arends , 1998) ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือว่า เป็นวิธีการสอนที่มีองค์ประกอบหลักคือ การกำหนดงานให้นักเรียนได้ทำ การกำหนดเป้าหมายของการเรียน และการกำหนดรางวัลสำหรับกลุ่ม ซึ่งเป็นการเรียนที่สามารถช่วยให้นักเรียนเรียนรู้เนื้อหา และพัฒนาทักษะทางสังคมและมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียน

จากความหมายที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนการสอนโดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก มีสมาชิกแต่ละกลุ่มประมาณ 3 – 5 คน โดยสมาชิกในกลุ่มจะมีความแตกต่างกันในด้านเพศ เชื้อชาติ ความสามารถทางการเรียน สมาชิกทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จ โดยจะให้รางวัลเป็นกลุ่มเมื่อกกลุ่มทำคะแนนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดให้

5.2 ลักษณะและขั้นตอนของการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือมีลักษณะและขั้นตอนที่สำคัญ ซึ่งมีผู้กล่าวไว้ ได้แก่

การเรียนแบบร่วมมือตามแนวคิดของ จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson , 1987) อ้างถึงใน สลาวิน (Slavin , 1995) มีลักษณะดังนี้

1. สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน ช่วยกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ โดยมีการแบ่งกันข้อมูล อุปกรณ์ในการทำงานระหว่างสมาชิกในกลุ่ม
2. สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เช่น การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
3. สมาชิกแต่ละคนต้องรับผิดชอบในงานที่ตนเองได้รับมอบหมาย เพราะทุกคนจะต้องทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อกลุ่ม

4. สมาชิกในกลุ่มมีทักษะในการทำงานกลุ่ม และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี โดยครูจะเป็นผู้สอนทักษะในการทำงานกลุ่มให้แก่นักเรียน และดำเนินการประเมินการทำงานกลุ่มของนักเรียน

สมพงษ์ สิงหะพล (2542) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของการเรียนแบบร่วมมือ ดังนี้

1. สมาชิกในกลุ่มทำงานรับผิดชอบร่วมกัน สนใจการทำงานของตนเองเท่า ๆ กับการทำงานของกลุ่ม ผลงานที่เกิดขึ้นจากการทำงานจะถือเป็นผลงานของกลุ่ม ทีมที่จะได้รับรางวัลระดับใด จะต้องเรียนให้ถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ของทุกคนในกลุ่ม ซึ่งเน้นให้สมาชิกทุกคนต้องรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยเหลือกันในการทำงานต่างๆ ในกลุ่มของตนเอง

3. ทุกคนในกลุ่มมีโอกาสเท่าเทียมกัน ในการประสบความสำเร็จ หมายความว่า นักเรียนในกลุ่มสามารถช่วยกลุ่มของตนได้ โดยพัฒนาการเรียนรู้ของตนให้ดีขึ้นกว่าเดิม ไม่ว่านักเรียนจะเรียนเก่ง อ่อน หรือปานกลาง ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะทำให้ดีที่สุด

เอเรนด (Arends , 1998) ได้เสนอแนะขั้นตอนของการเรียนแบบร่วมมือไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเรียน ครูจะอธิบายวัตถุประสงค์ของบทเรียนให้นักเรียนเข้าใจ

ขั้นที่ 2 ให้ข้อมูล ครูจะสอน หรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียนที่นักเรียนต้องศึกษา

ขั้นที่ 3 แบ่งกลุ่มนักเรียน ครูจะต้องอธิบายให้นักเรียนทราบถึงวิธีการจัดกลุ่มทักษะกระบวนการทำงานกลุ่ม และทักษะทางสังคม

ขั้นที่ 4 ให้ความช่วยเหลือกลุ่มในการทำงานหรือการเรียนรู้ นักเรียนจะเรียนหรือทำงานกลุ่มร่วมกัน ครูจะเป็นผู้คอยแนะนำช่วยเหลือเมื่อนักเรียนมีข้อสงสัย หรือเมื่อกลุ่มมีปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้เอง

ขั้นที่ 5 ทดสอบ ในการเรียนแต่ละครั้ง นักเรียนทุกคนจะต้องทำแบบทดสอบเพื่อจะได้ทราบว่าได้ประสบความสำเร็จในการเรียนมากน้อยเพียงใด และนำคะแนนที่ได้มาคิดเป็นคะแนนของกลุ่ม

ขั้นที่ 6 ให้การเสริมแรง จะเป็นการให้รางวัลแก่กลุ่ม โดยการให้คำพูด วุฒิบัตร สิ่งของ ฯลฯ เพื่อสร้างกำลังใจให้แก่นักเรียนและกลุ่ม

สรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือ เป็นการเรียนที่มีลักษณะให้นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มมีบทบาทสำคัญ เพื่อจะพัฒนาคะแนนของกลุ่ม เพราะคะแนนของกลุ่มจะต้องมาจากการทำงาน

ของแต่ละคนร่วมกัน จึงเป็นการเรียนที่นักเรียนจะต้องพัฒนาตนเองทั้งด้านการทำงาน ทักษะการทำงานกลุ่ม และพัฒนามนุษยสัมพันธ์ของตนเองกับสมาชิกในกลุ่มด้วย โดยการเรียนแบบร่วมมือจะมีขั้นตอนโดยสรุป ดังนี้

1. จัดกลุ่มนักเรียนให้มีความแตกต่างกันของสมาชิกแต่ละคน แต่ละกลุ่มมีสมาชิกประมาณ 3 – 5 คน ช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ โดยมีจุดมุ่งหมายและความรับผิดชอบร่วมกัน
2. ครูชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ในการเรียน สอนเนื้อหาในบทเรียน และฝึกให้นักเรียนมีทักษะในการทำงานกลุ่ม
3. สมาชิกในกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีการอภิปราย ชักถาม แนะนำ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แก้ปัญหาร่วมกัน
4. ครูประเมินผลการทำงานของนักเรียน โดยให้แรงเสริมแก่กลุ่มที่ทำงานได้ครบถ้วนและผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

5.3 รูปแบบเทคนิคต่างๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือมีเทคนิควิธีการต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้อย่างได้ผลอยู่หลายวิธี คือ

1. เทคนิคการแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (Student Team Achievement Decision หรือ STAD) เทคนิคนี้ พัฒนาโดยสลาวิน และคนอื่น (Slavin and Others , 1995) เป็นการเรียนที่แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4 – 5 คน สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะมีความสามารถในการเรียนที่แตกต่างกัน ครูจะสอนเนื้อหาให้นักเรียนทั้งชั้น จากนั้นแบ่งกลุ่มเพื่อให้ทำงานตามที่ครูกำหนด นักเรียนในกลุ่มจะช่วยเหลือกันในการทำงาน หลังจากเรียนแล้ว ครูจะให้นักเรียนทำแบบทดสอบ แล้วนำคะแนนของทุกคนมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม โดยใช้ระบบที่เรียกว่า “ กลุ่มสัมฤทธิ์ ” คะแนนของทุกคนจะเป็นคะแนนรวมของกลุ่ม
2. เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (Team – Games - Tournament หรือ TGT) เทคนิคพัฒนาโดย สลาวิน (Slavin , 1995) เทคนิคนี้จะแบ่งกลุ่มผู้เรียนในลักษณะเดียวกับเทคนิคการแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ หลังจากครูสอนเนื้อหาในแต่ละบทเรียนแล้ว กลุ่มจะต้องเตรียมสมาชิกทุกคนในกลุ่มเพื่อแข่งขันตอบคำถาม ที่ครูจะให้เพิ่มขึ้นในวันต่อไป โดยมีการช่วยสอนและถามกันในกลุ่มตามเนื้อหาในเอกสารที่ครูแจกให้ โดยปกติการแข่งขันจะจัดสัปดาห์ละครั้ง ใช้เวลาในการแข่งขันประมาณ 40 นาที ครูจะจัดให้นักเรียนที่มีผลการเรียนในระดับเดียวกันแข่งขันกัน โดยให้นักเรียนที่มีคะแนนสูงสุด 3 คนแรก จากการแข่งขันครั้งที่แล้ว

ได้แข่งขันกัน จากนั้นให้คนที่ได้คะแนนรองลงไปแข่งขันกันชุดละ 3 คนตามลำดับ คะแนนที่สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มทำได้ จะนำมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม เมื่อเสร็จการแข่งขันแต่ละครั้ง ครูจะจัดวารสารประจำห้องเพื่อประกาศชมเชยกลุ่มที่ทำคะแนนได้มากที่สุด และผู้ที่ได้คะแนนสูงสุด

3. เทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายคน (Team Assistance Individualization หรือ TAI) สลาวิน (Slavin , 1995) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนแบบร่วมมือนี้ โดยนำรูปแบบการเรียนของ เทคนิคการแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (STD) หรือ เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (TGT) มาปรับเข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 เทคนิคนี้ สมาชิกในกลุ่มจะมี 4 คน แต่ละคนจะมีความสามารถในการเรียนแตกต่างกัน ครูเรียกนักเรียนที่มีความรู้ระดับเดียวกันของแต่ละกลุ่มมาสอน โดยมีความยากง่ายของเนื้อหาที่สอนแตกต่างกันตามระดับความสามารถของนักเรียนที่มาเรียนกับครู จากนั้นนักเรียนจะกลับไปในกลุ่มของตน ต่างคนจะต่างทำงานที่ได้รับมอบหมาย แต่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อเรียนจบแต่ละหน่วยการเรียน ครูจะทดสอบ โดยนักเรียนทุกคนจะทำข้อสอบโดยไม่ช่วยเหลือกัน ครูนับจำนวนบทเรียนที่นักเรียนแต่ละกลุ่มทำได้ กลุ่มใดทำได้มากกว่าเกณฑ์ที่ครูกำหนด กลุ่มนั้นจะได้รางวัลและมีคะแนนเพิ่มเป็นพิเศษสำหรับกลุ่มที่ทำแบบฝึกหัดได้ถูกทุกข้อ

4. เทคนิคต่อแบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw) เอลเลียต และคนอื่น (Elliot and Others , 1987) อ้างถึงใน สลาวิน (Slavin , 1995) ได้พัฒนารูปแบบนี้ขึ้นเพื่อให้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 เทคนิคนี้จะจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มหนึ่งจะมีนักเรียน 6 คน มีระดับความรู้แตกต่างกัน สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะถูกกำหนดให้ไปเรียนร่วมกับสมาชิกกลุ่มอื่นๆ ในหัวข้อที่ต่างกัน แล้วทุกคนจะกลับมากลุ่มของตน เพื่ออธิบายให้เพื่อนฟังถึงสิ่งที่ตนได้ไปเรียนร่วมกับสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ การประเมินผลจะประเมินผลเป็นรายบุคคล ต่อมา สลาวิน (Slavin , 1995) ได้พัฒนา Jigsaw II ขึ้น โดยการผสมผสานเทคนิคของ Jigsaw กับ Student Team Learning วิธีนี้ สมาชิกในกลุ่มจะมีประมาณ 4 - 5 คน ครูจะมอบหมายให้นักเรียนทุกคนได้ค้นคว้าในบทเรียนเดียวกัน แต่เน้นให้ทำความเข้าใจในหัวข้อที่ต่างกัน สมาชิกในแต่ละกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้ทำความเข้าใจเป็นพิเศษกับบทเรียนในหัวข้อเดียวกัน จะศึกษาหัวข้อนั้นร่วมกัน จากนั้นจะกลับไปอธิบายให้เพื่อนร่วมกลุ่มฟัง และนักเรียนทั้งหมดจะทำแบบทดสอบ คะแนนที่ได้จะแปลงเป็นคะแนนของกลุ่ม เช่นเดียวกับเทคนิคการแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (STAD)

5. เทคนิคการตรวจสอบเป็นกลุ่ม (Group Investigation) พัฒนาโดย เซโรโม และ เซแรน (Seromo and Sharan , 1979) อ้างถึงใน สลาวิน (Slavin , 1995) เทคนิคนี้ สมาชิกในกลุ่มจะมี 2 - 6 คน แต่ละกลุ่มเลือกเรื่องที่ต้องการค้นคว้า สมาชิกในกลุ่มแบ่งงานกันทำ จากนั้นแต่ละกลุ่มจะเสนอผลงาน หรือรายงานหน้าชั้น ครูจะให้คะแนนหรือรางวัลเป็นกลุ่ม

รูปแบบเทคนิคของการเรียนแบบร่วมมือดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ในทุกเทคนิคจะมีลักษณะที่สำคัญคือ มีการแบ่งกลุ่มนักเรียน เป็นกลุ่มละ 2 - 6 คน สมาชิกในกลุ่มจะมีความแตกต่างกันในด้านเพศ เชื้อชาติ ระดับความสามารถในการเรียน มีการช่วยเหลือกันในการทำงานกลุ่ม การพัฒนาเทคนิคในการเรียนแบบร่วมมือ มักจะเป็นเพื่อการหารูปแบบที่เหมาะสมในการเรียนวิชาต่างๆ และในระดับชั้นต่างๆ เพื่อการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุด

5.4 การเรียนแบบร่วมมือต่อแบบจิ๊กซอว์

สเตนบริงค์ และสตาล (Steinbrink and Stahl , 1994) ได้กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือต่อแบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw) เป็นรูปแบบของการเรียนแบบร่วมมือแบบหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนานักเรียนในการเรียนสังคมศึกษา ซึ่งผู้ที่พัฒนาการเรียนแบบร่วมมือต่อแบบจิ๊กซอว์ คือ Elliot Aronson และคณะ ในปี 1978 ลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือต่อแบบจิ๊กซอว์ จะจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มหนึ่งจะมีนักเรียน 6 คน มีระดับความรู้แตกต่างกัน สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะถูกกำหนดให้ไปเรียนร่วมกับสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ในหัวข้อที่ต่างกัน แล้วทุกคนจะกลับมาที่กลุ่มของตน เพื่ออธิบายให้เพื่อนฟังถึงสิ่งที่ตนได้ไปเรียนร่วมกับสมาชิกของกลุ่มอื่น ๆ การประเมินผลจะประเมินผลเป็นรายบุคคล การให้คะแนนจะเป็นคะแนนที่นักเรียนทำได้โดยไม่มีการอ้างอิงคะแนนกับกลุ่มที่นักเรียนเป็นสมาชิกอยู่ จากนั้น Slavin ได้พัฒนาเป็น Jigsaw II ในปี 1986 ซึ่งได้เพิ่มเติมในด้านของการนำคะแนนของนักเรียนแต่ละคนมาหาค่าเฉลี่ยเพื่อให้เป็นคะแนนกลุ่ม และถือเป็นคะแนนที่นักเรียนในกลุ่มทำได้ โดยไม่แบ่งว่าใครได้คะแนนมากกว่ากัน ดังนั้น Jigsaw II จึงเป็นการจัดการเรียนการสอนที่คะแนนที่นักเรียนแต่ละคนได้รับ จะเป็นคะแนนที่มาจากกลุ่ม ซึ่งจะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความพยายามเพื่อที่จะทำให้คะแนนของตนเองและคะแนนกลุ่มสูงขึ้น โดยการร่วมกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้นอย่างเต็มที่

ขั้นตอนการเรียนแบบร่วมมือต่อแบบจิ๊กซอว์ ซึ่งเสนอโดย สเตนบริงค์ และสตาล (Steinbrink and Stahl , 1994) ได้แก่

การเตรียมความพร้อมของกลุ่ม

1. จัดนักเรียนเข้ากลุ่มตามระดับความสามารถ โดยแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยเด็กที่มีคะแนนดี 1 คน เด็กที่มีคะแนนปานกลาง 2 – 4 คน และเด็กที่มีคะแนนต่ำ 1 คน

2. ครูอธิบายถึงบทบาทหน้าที่ต่างๆในการเข้ากลุ่มให้นักเรียนฟัง

ขั้นที่ 1 การประชุมกลุ่มบ้าน

3. ครูให้นักเรียนเลือกสมาชิกในกลุ่มเพื่อทำหน้าที่ต่างๆตามคำสั่งในใบงาน “บทบาทของสมาชิกในกลุ่มบ้าน” ที่ครูแจกให้

4. ครูนำเข้าสู่บทเรียนด้วยวิธีการต่างๆ และอธิบายถึงรายชื่อหัวข้อย่อยในเรื่องที่เรียนแต่ละหัวข้อ โดยจำนวนหัวข้อย่อยจะเท่ากับจำนวนของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม

5. นักเรียนเลือกศึกษาหัวข้อย่อยที่ไม่ซ้ำกันกับสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม ครูแจกใบงานที่ 2 ซึ่งเป็นคำถามในแต่ละหัวข้อย่อยที่แตกต่างกันไป เพื่อให้นักเรียนที่เลือกแต่ละหัวข้อตอบคำถามให้ถูกต้อง

ขั้นที่ 2 การประชุมกลุ่มผู้ชำนาญ

6. นักเรียนที่เลือกศึกษาหัวข้อเดียวกันมารวมกันในกลุ่มผู้ชำนาญ แต่งตั้งสมาชิกในกลุ่มเพื่อทำหน้าที่ต่างๆตามคำสั่งในใบงานที่ 3 “กฎของกลุ่มผู้ชำนาญ” ที่ครูแจกให้

7. นักเรียนแต่ละกลุ่มอ่านเอกสารหรือหนังสือที่ครูเตรียมไว้ให้ โดยรายละเอียดการศึกษาเนื้อหาจะระบุอยู่ในใบงานที่ 3 จากนั้น นักเรียนช่วยกันอภิปรายเพื่อตอบคำถามจากใบงานที่ 2 และสรุปความรู้เพื่อนำไปอธิบายในกลุ่มบ้านต่อไป

ขั้นที่ 3 การเสนอความรู้ในกลุ่มบ้าน

8. นักเรียนกลับไปทีกลุ่มบ้านของตน สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนจะผลัดกันเพื่อเสนอความรู้ที่ได้รับจากการเข้าประชุมกลุ่มผู้ชำนาญ โดยปฏิบัติตามคำสั่งในใบงานที่ 4 “นำเสนออย่างผู้ชำนาญ” สมาชิกในกลุ่มจะร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับหัวข้อที่ผู้อื่นในกลุ่มรับผิดชอบ

9. นักเรียนในชั้นเรียนร่วมกันอภิปรายในชั้น มีการนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่ม และตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาของแต่ละกลุ่มบ้านให้ตรงกัน

การให้คะแนน จะให้คะแนนเป็นกลุ่ม โดยการนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังการเรียน มาเปรียบเทียบกับระดับคะแนนที่นักเรียนได้ทำไว้ก่อนการเรียน เช่น นักเรียนที่ได้คะแนน 91 จากการทดสอบก่อนเรียน ถูกจัดให้เป็นนักเรียนที่มีคะแนนในช่วง 90 คะแนนขึ้นไป คือมีคะแนนเปรียบเทียบกับ 90 คะแนน เมื่อผลการสอบวัดความรู้หลังการเรียนพบว่า นักเรียนคนดังกล่าวได้คะแนน 95 เป็นคะแนนที่มากกว่าคะแนนเปรียบเทียบกับ 5 คะแนน จัดอยู่ในกลุ่ม

ที่มีคะแนนพัฒนาการระหว่าง 1 ถึง 10 คะแนน มีคะแนนพัฒนาการ เท่ากับ 20 โดยเกณฑ์การให้คะแนนพัฒนาการจากการเปรียบเทียบคะแนนมีดังนี้

คะแนนสอบพัฒนาการ	คะแนน
ต่ำกว่าคะแนนเปรียบเทียบมากกว่า 10 คะแนน	5
ต่ำกว่าคะแนนเปรียบเทียบระหว่าง 1 – 10 คะแนน	10
มากกว่าคะแนนเปรียบเทียบไม่เกิน 10 คะแนน	20
มากกว่าคะแนนเปรียบเทียบ 10 คะแนนขึ้นไป	30
ได้คะแนนเต็มในการทดสอบ	30

คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ได้ คือการนำคะแนนพัฒนาการที่ได้ในแต่ละคนมาหาค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ในการให้รางวัลกลุ่มที่ได้คะแนนเฉลี่ยระดับต่างๆ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยกลุ่ม	รางวัล
16	GOODTEAM
21	GREATTEAM
26	SUPERTEAM

การเรียนรู้แบบร่วมมือต่อแบบจิ๊กซอว์ จะทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในการเรียนรู้มากขึ้น เนื่องจากแต่ละคนจะมีบทบาทในการศึกษาและให้ความรู้แก่สมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม และคะแนนของกลุ่มจะขึ้นกับคะแนนของตนด้วย

6. การพัฒนาโปรแกรมการสอน

6.1 ความหมายของการพัฒนาโปรแกรมการสอน

โปรแกรมการสอน หมายถึง รายละเอียดของแนวการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนโดยทั่วไปหรือผู้เรียนที่มีคุณสมบัติพิเศษ เพื่อให้ผู้เรียนนั้นได้รับการพัฒนาตามจุดมุ่งหมายหรือลักษณะของโปรแกรมที่วางไว้ ซึ่งส่วนใหญ่รายละเอียดของโปรแกรมจะประกอบไปด้วยจุดมุ่งหมาย ลักษณะของโปรแกรม การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโปรแกรม วิธีการจัดกิจกรรมและการประเมินผลโปรแกรม (ดวงเดือน อ่อนน่วม, 2529)

6.2 ขั้นตอนของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา

แมคคลาฟลิน และเอเวส (Mclaughlin and Eaves , 1976 อ้างถึงใน อังคณา ชัยมณี ,2540) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นตอนในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน 5 ขั้นตอน คือ

1. การประเมินปัญหา เนื้อหา ข้อมูล (Assessment)
2. การตั้งเป้าหมาย และจุดประสงค์ในการสอน (Setting Goals and Instructional Objective)
3. วิเคราะห์ผล (Task Analysis)
4. เลือก และใช้กลยุทธ์ในการสอน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ (Selection and Use of Instructional Strategies , Including Materials)
5. การประเมินผลโปรแกรม (Program Evaluation)

ในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา จะต้องมีการประเมินผลโปรแกรม เพื่อจะได้ทราบว่า โปรแกรมนั้นมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด ตามความคิดเห็นของไทเลอร์ (Tyler , 1949 อ้างถึงใน อังคณา ชัยมณี , 2540) การประเมินผล คือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมเฉพาะอย่าง กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่วางไว้ โดยมีความเชื่อว่า จุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้อย่างชัดเจน รัดกุม และจำเพาะเจาะจงมาแล้ว จะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินได้เป็นอย่างดีในภายหลัง ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวเรียกว่า " รูปแบบที่ยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก " (Goal Attainment Model or Objective) โดยไทเลอร์มีความเห็นว่า จุดประสงค์ของการประเมินนั้น คือ

1. เพื่อตัดสินว่า จุดประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้ในรูปของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมนั้นประสบผลสำเร็จหรือไม่ ส่วนใดที่ประสบผลสำเร็จอาจเก็บไว้ใช้ได้ต่อไป แต่ส่วนใดไม่ประสบผลสำเร็จจะได้ปรับปรุงแก้ไขกันต่อไป
2. เพื่อประเมินความก้าวหน้าทางการศึกษาของกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ เพื่อให้สาธารณชนได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ ในอันที่จะช่วยให้เข้าใจปัญหาและความต้องการทางการศึกษาได้ และเพื่อใช้ข้อมูลนั้นเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบายทางการศึกษาที่คนส่วนใหญ่เห็นด้วยได้

จากจุดประสงค์ของการประเมินโปรแกรมหาดังกล่าวนี้ ไทเลอร์ ได้จัดลำดับขั้นตอนในการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้ดังต่อไปนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมด้วยความที่ชัดเจนเฉพาะเจาะจง
2. กำหนดเนื้อหา หรือประสบการณ์ทางการศึกษาที่ต้องใช้เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

3. เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมในการที่จะทำให้เนื้อหาที่วางไว้ประสบผลสำเร็จ

4. ประเมินผลโครงการ โดยการตัดสินด้วยการวัดผลทางการศึกษา หรือทดสอบผลสัมฤทธิ์ในการเรียน

การประเมินผลตามความคิดของ ไทเลอร์ ใช้การวัดพฤติกรรมเฉพาะอย่าง ก่อนและหลังการเรียน (Pre – Post Measurement of performance) และมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ก่อนล่วงหน้าว่าความสำเร็จในระดับใดจึงจะถือได้ว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ การประเมินตามแนวคิดนี้ เหมาะสำหรับการประเมินสรุปผล (Summative evaluation)

6.3 ตัวอย่างการพัฒนาโปรแกรม

อัมพรรัตน์ วัฒนะโชติ (2536) ได้เสนอโปรแกรมการสอนตามแนวคิดของ ราธส์ ฮาร์มิน และไซมอน ที่มีต่อชั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

กำหนดจุดมุ่งหมายของโปรแกรม เพื่อสร้างเสริมชั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากชั้นที่ 2 ไปในชั้นที่สูงกว่า

กำหนดลักษณะของโปรแกรม และระยะเวลาที่ใช้ในโปรแกรม ลักษณะของโปรแกรมเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดนอกเวลาเรียน ใช้เวลาเรียนรวม 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 1 ชั่วโมง (3 คาบ คาบละ 20 นาที) รวม 24 ชั่วโมง ในวันจันทร์ อังคาร พุธ และพฤหัสบดี เวลา 14.30 – 15.30 น. หรือ 15.30 – 16.30 น.

กำหนดเนื้อหาจริยธรรมในโปรแกรม 6 เรื่อง คือ ความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา การเสียสละเพื่อผู้อื่นและสังคม ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์สุจริตและความกตัญญูทดเวทีย

กำหนดขั้นตอนการสอน ในโปรแกรมการสอนตามแนวคิดของ ราธส์ ฮาร์มิน และไซมอน ที่มีต่อชั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีขั้นตอนการสอน คือ ขั้นการคิดอย่างอิสระ ขั้นกำหนดทางเลือกหลาย ๆ ทาง ขั้นพิจารณาไตร่ตรอง ขั้นเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ขั้นปฏิบัติตามทางเลือกและขั้นปฏิบัติซ้ำ จนทำเป็นประจำ

การสร้างแผนการสอนในโปรแกรม 24 แผน ลักษณะแผนการสอนจะประกอบด้วย ลำดับที่ของแผนการสอน ชื่อแผนการสอน ระยะเวลา ความคิดรวบยอด จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา ขั้นตอนการสอน สื่อการเรียนการสอน การประเมินผล ซึ่งจะสอดคล้องกับการสอนตามแนวคิดของราธส์ ฮาร์มิน และไซมอน ที่มีต่อชั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

การคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมโปรแกรม คัดเลือกโดยใช้แบบทดสอบวัด
 ขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปทดสอบนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลัง
 ศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2536 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 6 (ฉบับราชบุรีอุปถัมภ์)
 ตำบลบางเสด็จ อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง เลือกนักเรียนที่ได้คะแนนในการทดสอบอยู่ใน
 เกณฑ์พิจารณาขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้นที่ 1 และ 2 คือ คะแนน 30 - 44 และ
 45 - 74 คะแนน ตามลำดับ เลือกนักเรียนเข้าร่วมโปรแกรม จำนวน 60 คน

การประเมินผลโปรแกรม โดย

1. ประเมินจากประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้การตรวจ
 พิจารณาให้คำแนะนำปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร
 จากนั้นหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบแต่ละข้อด้วยการทดสอบค่าที และหาความ
 เที่ยงตรงของแบบทดสอบทั้งฉบับด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
2. ประเมินจากคะแนนผลการทดสอบวัดขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ
 นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม

จินดา สุภาพโรจน์ (2539) ได้พัฒนาโปรแกรมการเสริมความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย
 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย

เป้าหมายของโปรแกรม คือ เพื่อเสริมความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสำหรับ
 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำความรู้
 ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้

ลักษณะของโปรแกรม เป็นโปรแกรมเสริมความรู้ที่จัดสอนนอกเวลาเรียนปกติ
 ในวันจันทร์ และวันพุธ เวลา 15.30 - 16.30 น.

นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้าร่วมโปรแกรม
 ด้วยความสมัครใจ โดยการเปิดรับสมัครจนครบจำนวน 30 คน

เนื้อหากฎหมายเกี่ยวกับเด็ก ประกอบด้วย กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่
 ของเด็ก กฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับเด็ก และกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

หลักการจัดกิจกรรมการสอนกฎหมายที่นำมาใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์
 หาเหตุผลทางจริยธรรม การใช้วิจารณญาณพิจารณาปัญหาทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย
 การจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ทางกฎหมาย โดยใช้กิจกรรมการแสดงบทบาท
 สมมติ การจำลองสถานการณ์ การศึกษาจากกรณีตัวอย่าง และการนำข้อมูลจากประสบการณ์
 ของนักเรียนมาสัมพันธ์กับบทเรียน

แผนการสอนกฎหมายจำนวน 19 แผน แต่ละแผนประกอบด้วย ลำดับที่ ของแผนการสอน เรื่องที่สอน ระยะเวลา จุดประสงค์ปลายทาง จุดประสงค์ย่อย เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยเหตุการณ์การสอน 9 เหตุการณ์ ได้แก่ การสร้างความสนใจ การแจ้งจุดประสงค์ การทบทวนประสบการณ์เดิม การเสนอสิ่งเร้า การให้แนวทางในการเรียนรู้ การก่อให้เกิดพฤติกรรม การให้ข้อมูลป้อนกลับ การประเมินการปฏิบัติ การส่งเสริมความคงคนและถ่ายโอนการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน แบบฝึกหัด เอกสารประกอบการสอน

การประเมินผลโปรแกรม พิจารณาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกฎหมายจากการทดลองใช้โปรแกรมที่สร้างขึ้น กับเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่กำหนดไว้ และผลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม เกี่ยวกับความเหมาะสมของโปรแกรมที่จัดขึ้นในด้านต่าง ๆ

สมัต อาบสุวรรณ (2539) ได้เสนอ โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณด้านการตัดสินใจ ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

กำหนดเป้าหมายของโปรแกรม เพื่อให้ นักเรียนมีโอกาสพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณด้านการตัดสินใจ ตามศักยภาพแห่งตนได้เต็มที่

กำหนดลักษณะของโปรแกรม จัดเป็นโปรแกรมเสริมหลักสูตร จัดนอกเวลาเรียนปกติ สัปดาห์ละ 3 วัน (วันจันทร์ วันอังคาร และวันพุธ) หลังเลิกเรียนช่วงเวลา 15.30 – 16.30 น.

กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมโปรแกรม เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกระดับความสามารถที่สมัครใจและได้รับความเห็นชอบจากผู้ปกครองในการเข้าร่วมโปรแกรม

การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นรับทราบและกำหนดปัญหา ขั้นกำหนดทางเลือกและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ขั้นประเมินทางเลือก ขั้นเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ขั้นวางแผนและปฏิบัติการตามการตัดสินใจ ขั้นประเมินผลการตัดสินใจ ขั้นสรุป

การประเมินผลโปรแกรม การประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรม โดยการพิจารณาจาก

1. คะแนนการทดสอบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณด้านการตัดสินใจ
2. ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในโปรแกรม

นิตยา แสงขาว (2540) ได้เสนอ โปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม มีองค์ประกอบของโปรแกรม ดังนี้

วัตถุประสงค์ของโปรแกรม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม

ลักษณะของโปรแกรม เป็นโปรแกรมเสริมหลักสูตร จัดนอกเวลาเรียนปกติในวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ หลังเลิกเรียนในช่วงเวลา 15.30 – 16.30 น.

การคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมโปรแกรม เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สมัครใจและได้รับความเห็นชอบจากผู้ปกครองในการเข้าร่วมโปรแกรม และเป็นผู้ที่มีผลการเรียนวิชาภาษาไทยจากการสอบปลายภาคจากเทอมที่ผ่านมาตั้งแต่ระดับ 2 ขึ้นไป

เนื้อหาที่ใช้สอน คือ แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบวิธีชนะ – ชนะ ของสถานการณ์ความขัดแย้งสมมติที่สร้างขึ้นจากลักษณะของความขัดแย้ง 3 ประเภท ตามแนวคิดที่ Fountain แบ่งไว้คือ ความขัดแย้งในเรื่องสิ่งของ ความขัดแย้งในเรื่องของความรู้สึก และความขัดแย้งในเรื่องของความคิด

กิจกรรมการเรียนการสอน มี 2 กลุ่ม คือกลุ่มการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้การอภิปรายกลุ่ม และกลุ่มการแก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นรายบุคคล

สื่อการเรียนการสอน ได้แก่ บัตรสถานการณ์ความขัดแย้งสมมติ แบบบันทึกผลการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และบัตรแสดงวิธีการแก้ปัญหา 6 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ Fountain

การประเมินผลโปรแกรม พิจารณาจาก

1. แบบสอบถามความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
2. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับโปรแกรมส่งเสริม

ความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

ชนิษฐา ประกอบแสง (2541) ได้เสนอ โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการฟังภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ โดยใช้กลยุทธ์การเรียนการสอนตามแนวคิดของฮอสกิสสันและทอมกินส์ โดยมีองค์ประกอบของโปรแกรดังนี้

เป้าหมายของโปรแกรม เพื่อให้ นักเรียนมีโอกาสพัฒนาความสามารถในการฟังภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ

ลักษณะของโปรแกรม เป็นโปรแกรมเสริมหลักสูตร จัดในช่วงเวลาสอนซ่อมเสริม สัปดาห์ละ 5 วัน (วันจันทร์ - วันศุกร์) เวลา 14.00 – 15.00 น.

คุณสมบัติของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทุกระดับความสามารถ ที่ได้รับการสุ่มแบบง่ายและสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรม

เนื้อหา ประกอบด้วย กลยุทธ์การฟังเพื่อความเข้าใจ 3 กลยุทธ์ ได้แก่
1. การสร้างภาพในใจ 2. การจัดกลุ่มข้อมูล 3. การตั้งคำถาม สื่อการเรียนการสอน ได้แก่
1. นิทานร้อยแก้วและนิทานร้อยกรอง 2. ข้อความรู้และสารคดี 3. ข่าวและเหตุการณ์

การจัดการเรียนการสอน มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน
2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การนำเสนอและการฝึกใช้กลยุทธ์การฟังเพื่อความเข้าใจแต่ละกลยุทธ์ประกอบด้วย ขั้นเริ่มต้น ขั้นสร้างโครงสร้าง ขั้นสร้างความคิดรวบยอดจากเรื่องที่ฟัง ขั้นสรุปและขั้นการนำไปใช้ในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน ระยะที่ 2 การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การฟังเพื่อความเข้าใจ มี 1 ขั้น คือ ขั้นการเลือกใช้กลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ แผนการจัดกิจกรรมเพื่อให้สอนกลยุทธ์การฟัง แผนกิจกรรมเพื่อใช้ฝึกกลยุทธ์การฟัง และแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเลือกใช้กลยุทธ์การฟัง

การประเมินผลโปรแกรม การประเมินประสิทธิผลของโปรแกรม โดยการพิจารณาจาก

1. คะแนนความสามารถในการฟังภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนใน 3 ทักษะ ได้แก่ การเก็บใจความสำคัญ การเก็บรายละเอียดสำคัญ และการเรียงลำดับเหตุการณ์ ที่จะสูงขึ้นตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

2. จากการสังเกต และบันทึกอย่างไม่เป็นทางการ ในระหว่างการดำเนินการทดลอง

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้แบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 งานวิจัยเกี่ยวกับเพศศึกษา

ตอนที่ 2 งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือ

ตอนที่ 1 งานวิจัยเกี่ยวกับเพศศึกษา

ก. งานวิจัยในประเทศเกี่ยวกับเพศศึกษา

สุรางค์ศรี เผ่าสวัสดิ์ (2513) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูโรงเรียนรัฐบาล ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร ที่มีต่อการสอนเพศศึกษา" มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์ความคิดเห็นของครูและเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างครูชายกับครูหญิงในโรงเรียน ชาย หญิง และสหศึกษา ครูชายและครูหญิงที่มีระดับความรู้ต่างกัน และครูชายกับครูหญิงที่มี ประสบการณ์ในการเป็นครูในระยะเวลาดำเนินการต่างกัน โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู โรงเรียนรัฐบาล ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร รวมทั้งสิ้น 782 คน ผลการ วิจัยพบว่า โดยส่วนรวม ครูทั้งสองเพศมีความคิดเห็นเชิงสนับสนุนเกี่ยวกับการสอนเพศศึกษา แต่ครูชายมีความคิดเห็นสนับสนุนการสอนเพศศึกษามากกว่าครูหญิง

บรรเทา อุทัยทัศน์ (2514) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูระดับ ประถมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลที่มีต่อการสอนเพศศึกษา" มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็น ของครูในโรงเรียนรัฐบาลระดับประถมศึกษาที่มีต่อการสอนเพศศึกษา โดยวิเคราะห์ความคิดเห็น ของครูโดยส่วนรวมและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีเพศ ระดับความรู้ ประสบการณ์ ในการเป็นครูในระยะเวลาดำเนินการต่างกัน และประเภทของโรงเรียนที่ครูสอนอยู่แตกต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า

1. ความคิดเห็นของครูทั้งหมดที่มีต่อการสอนเพศศึกษา เห็นด้วย มากที่สุดในข้อความ " ครูควรจัดให้นักเรียนได้ทำสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ เพื่อจะได้สังเกตการเจริญ เติบโตและการแพร่พันธุ์ต่างๆ " ครูไม่แน่ใจมากที่สุดในข้อความ " ถ้าโรงเรียนของท่านจัดการสอน เพศศึกษาขึ้น จะทำให้ประชาชนส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนของท่านเพิ่มขึ้น " ส่วนข้อความ ที่ครูไม่เห็นด้วยมากที่สุดคือ " ควรเริ่มสอนเพศศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นต้นไป "

2. ครูชายและครูหญิงโดยส่วนรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่อง "ครูไม่ควรชี้ส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายซึ่งเป็นอวัยวะเพศของครูหรือนักเรียนเพื่อใช้ประกอบ การสอน " " การให้นักเรียนได้เรียนรู้เพศศึกษาเป็นทางทำให้นักเรียนอยากทดลองซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการชิงสุกก่อนห่าม " และ "ครูควรเอาปัญหาเรื่องเพศของนักเรียนทั่วไปมาเล่าในชั้น เพื่อเป็น ตัวอย่างแก่คนอื่น ๆ "

3. ครูที่มีวุฒิต่ำกว่า ป.ม. หรือเทียบเท่าลงมา กับครูที่มีวุฒิตั้งแต่ ป.ม.

หรือ เทียบเท่าขึ้นไปมีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่อง "ควรจัดสอน เพศศึกษาสอดแทรกเข้าไปใน วิชาสุขศึกษาเพียงวิชาเดียวก็พอ " และ " ครูประณมศึกษาทุกคนมีความสามารถที่จะสอน เพศศึกษาให้แก่นักเรียนได้ "

4. ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป กับครูที่มี ประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 11 ปีลงมา มีความคิดเห็นแตกต่างกันในข้อความ " การสอน เพศศึกษาเป็นเรื่องที่ครูผู้สอนลำบากใจ เพราะขัดต่อธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ " " ครูที่สมรสหรือ แต่งงานแล้ว จะสอนเพศศึกษาได้ดีกว่าครูโสด " และ " แพทย์หรือพยาบาล ย่อมสอนเพศศึกษา ได้ดีกว่าครู "

5. ครูสังกัดเทศบาลกับครูสังกัดกรมสามัญศึกษา มีความคิดเห็นที่ แตกต่างกันในข้อความ " เรื่องเพศเป็นความรู้ทั่วไป ซึ่งนักเรียนควรจะได้เรียนรู้อย่างเปิดเผย " และ " ในการสอนเพศศึกษาที่ดี ควรจัดให้ครูชายสอนนักเรียนชายและครูหญิงสอนนักเรียนหญิง "

พิสมัย เคนดวงบริพันธ์ , พเยาว์ ยินดีสุข , และ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2524) ได้วิจัยเรื่อง " การศึกษาทัศนคติที่มีต่อเพศศึกษาของนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม) " มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อเพศศึกษา ของนักเรียนในโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม) โดยใช้แบบสอบถามที่ สร้างขึ้นเพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อเพศศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 275 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนแต่ละระดับชั้นทั้งชายและหญิงมีทัศนคติในลักษณะนิมาน ต่อเพศศึกษา หัวข้อที่นักเรียนทุกระดับทั้งชายและหญิงมีทัศนคติในลักษณะนิมานต่อเพศศึกษา มากที่สุด คือ การตั้งครมภ์และการคลอดบุตร รองลงมาคือ สุขปฏิบัติเกี่ยวกับอวัยวะเพศ และการคุมกำเนิด

2. นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีทัศนคติในลักษณะนิมานต่อเพศศึกษา ไม่แตกต่างกัน

3. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีทัศนคติในลักษณะนิมาน ต่อเพศศึกษามากกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

4. นักเรียนในระดับชั้นเรียนต่างกัน มีทัศนคติในลักษณะนิมานต่อเพศ ศึกษาต่างกัน โดยนักเรียนที่เรียนในระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น มีแนวโน้มว่ามีทัศนคติในลักษณะนิมาน ต่อเพศศึกษาสูงขึ้นด้วย

จกมล นาหิรัญ (2525) ได้วิจัยเรื่อง " ความสนใจทางด้านเพศศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนทดลองกรุงเทพมหานคร " มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสนใจทางด้านเพศศึกษาของนักเรียน และเปรียบเทียบความสนใจทางด้านเพศศึกษาของนักเรียนในด้านเพศ อายุ การอบรมเลี้ยงดู สภาพเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว และลำดับการเกิด โดยใช้แบบสอบถามกับตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนทดลองกรุงเทพมหานคร 13 โรงเรียน จำนวน 434 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างมีความสนใจทางด้านเพศศึกษาในระดับปานกลาง โดยสนใจหมวดชีวิตครอบครัวเป็นอันดับหนึ่ง และสนใจหมวดกิจกรรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาเป็นอันดับสุดท้าย
2. กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ การอบรมเลี้ยงดู สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวและลำดับการเกิดที่แตกต่างกัน มีความสนใจทางด้านเพศศึกษารวมทุกหมวดไม่แตกต่างกัน
3. กลุ่มตัวอย่างสนใจหัวข้อเรื่อง "การมีความรัก " มากที่สุด หัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างสนใจรองลงมาได้แก่ " การสืบพันธุ์ของมนุษย์ " "วิธีที่จะทำให้ครอบครัวมีความสุข " " การมีประจำเดือน " " การมีสุจิ " และ " กระเทย " ตามลำดับ

พินิจ ศุภมัสต์อังกูร (2528) ได้วิจัยเรื่อง " เพศศึกษา : การวิเคราะห์เนื้อหาและประเมินค่านิตยสารและหนังสือพิมพ์ " มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์เนื้อหา และประเมินค่าเนื้อหาเพศศึกษา ของนิตยสารและหนังสือพิมพ์ ในปีพุทธศักราช 2527 ในด้านสัดส่วนของเนื้อหา รูปแบบของการเสนอ และความถูกต้องของเนื้อหา และศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของเนื้อหาเพศศึกษาเรื่อง เพศในวัยรุ่น สุขอนามัยทางเพศ วิธีปฏิบัติทางเพศ ความบกพร่องทางเพศ และกามวิปริต ในนิตยสารและหนังสือ ตามทรรศนะของผู้อ่านที่เป็นเยาวชนในและนอกระบบโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบวิเคราะห์เนื้อหาของสิ่งพิมพ์ และเพศศึกษา และแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือนิตยสาร และหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช 2527 เยาวชนในระบบโรงเรียน จำนวน 161 คน และเยาวชนนอกระบบโรงเรียนจำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. หนังสือพิมพ์ เสนอเนื้อหาประเภทข่าวและสาระทั่วไปมากที่สุด รองลงมาคือ โฆษณา และความรู้ การศึกษาและวัฒนธรรม ส่วนนิตยสารเสนอข่าวและสาระทั่วไปมากที่สุด รองลงมาคือ ความรู้ การศึกษาและวัฒนธรรม และเนื้อหาประเภทบันเทิง
2. หนังสือพิมพ์เสนอความรู้เพศศึกษา ในรูปแบบของลักษณะการตอบปัญหาทางแพทย์ ทางเพศ และปัญหาชีวิต เป็นสัดส่วนร้อยละ 56.01 ของวิธีการเสนอ

เนื้อหาประเภทความรู้ ซึ่งเนื้อหาเพศศึกษาที่เสนอจะเป็นเรื่องวิธีปฏิบัติทางเพศมากที่สุด คือ ร้อยละ 11.83 ของเนื้อหาเพศศึกษาทั้งหมด รองลงมาได้แก่เรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเพศศึกษา และเรื่องเพศในวัยรุ่น จำนวนร้อยละ 11.27 และ 10.28 ของเนื้อหาเพศศึกษาทั้งหมด

3. นิตยสารเสนอความรู้เพศศึกษาในรูปแบบนวนิยายมากที่สุด คือ ร้อยละ 19.13 ส่วนการเสนอในลักษณะการตอบปัญหาแบบต่างๆ เป็นจำนวนร้อยละ 10.63 ของวิธีการเสนอเนื้อหาประเภทความรู้ เนื้อหาเพศศึกษาที่เสนอในนิตยสารจะเป็นเรื่องวิธีปฏิบัติทางเพศ มากที่สุด คือ ร้อยละ 24.20 ถัดมาคือเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศ การสมรส กามวิปริต และ สุขอนามัยทางเพศ เป็นจำนวนร้อยละ 12.04 , 9.28 , 7.53 และ 7.50 ของเนื้อหาเพศศึกษา ทั้งหมด ตามลำดับ

4. จากการประเมินค่าเกี่ยวกับความถูกต้องของเนื้อหาเพศศึกษา ปรากฏว่า เรื่องสุขอนามัยทางเพศ ถูกต้องมากที่สุด คือร้อยละ 75 ของเรื่องสุขอนามัยทางเพศ รองลงมา ได้แก่เรื่องความบกพร่องทางเพศ วิธีปฏิบัติทางเพศ และเพศในวัยรุ่น มีเนื้อหาถูกต้อง ร้อยละ 55.82 , 55.06 และ 49.12 ของเนื้อหาทั้งหมดในแต่ละเรื่อง และเนื้อหาที่ถูกต้อง น้อยที่สุด คือเรื่องกามวิปริต ร้อยละ 38

5. ความคิดเห็นของเยาวชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีอายุระหว่าง 14 – 20 ปี และเคยอ่านเนื้อหาเพศศึกษาจากหนังสือพิมพ์ และ/หรือนิตยสาร พบว่า เยาวชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เรื่องเพศในวัยรุ่น และเรื่องสุขอนามัยทางเพศ มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของตนมากที่สุด ส่วนเรื่องกามวิปริต เป็นเรื่องที่เยาวชนในและนอกระบบโรงเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของตน

ธีระ เสนีย์ (2538) ได้วิจัยเรื่อง " การสำรวจความต้องการเนื้อหาของหลักสูตรและวิธีสอนเพศศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอ บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ " มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความต้องการด้านเนื้อหาของหลักสูตร และวิธีสอนเพศศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอ บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 786 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ความแตกต่างของเพศทำให้ความต้องการเนื้อหาของหลักสูตรเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับการทำงานของระบบสืบพันธุ์ของมนุษย์ ปัญหาการทำแท้ง กฎหมายเกี่ยวกับการ ประพฤติผิดทางเพศ และการป้องกันตนเองจากการถูกเอาเปรียบทางเพศ แตกต่างกัน และจัด วิธีสอนโดยจัดวิทยากรมาให้ความรู้ จัดสอนเพศศึกษาเป็นวิชาบังคับวิชาหนึ่ง จัดแบ่งกลุ่มนักเรียนชายหญิงเมื่อเรียนเพศศึกษา แตกต่างกัน

2. ความแตกต่างของอายุ ทำให้ความต้องการเรียนเนื้อหาของหลักสูตร เรื่องการป้องกันตนเองจากการถูกเอาเปรียบทางเพศ แตกต่างกัน และทำให้ความต้องการ วิธีสอนเรื่องการจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับเพศศึกษาในโรงเรียน การ สอนแทรกความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา ปัญหาสุขภาพอนามัยวัยรุ่น แตกต่างกัน

3. ความแตกต่างของการอยู่อาศัย ทำให้ความต้องการในด้านเนื้อหา ของหลักสูตรเรื่องความรู้เกี่ยวกับการทำงานของระบบสืบพันธุ์มนุษย์ แตกต่างกัน

สัญญา เรื่องถาวรกุล (2539) ได้วิจัยเรื่อง " สภาพและปัญหาการจัดการเรียน การสอนเพศศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร " มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการ เรียนการสอนเพศศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนโครงการขยายโอกาส ทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านการใช้หลักสูตร เนื้อหาวิชา ครูผู้สอน กิจกรรมการเรียน การสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล โดยใช้แบบวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับ เพศศึกษา จากหนังสือเรียน และหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับเพศศึกษา รวมทั้งสิ้น 32 เล่ม และ ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูผู้สอน ทั้งหมด 66 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตร ใช้วิธีสอน หลายอย่างผสมผสานกัน แต่มีปัญหาในการสอนบางเรื่อง เนื่องจากครูไม่กล้าสอน ได้แก่ การสืบพันธุ์ ความผิดปกติทางเพศ และความสัมพันธ์ระหว่างเพศ

2. ครูผู้สอนใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา ได้แก่ รูปภาพ หนังสือเรียน วิดีทัศน์ และสไลด์ แต่สื่อการเรียนการสอนที่ครูมีอยู่มักจะไม่ทันสมัยและ ขาดแคลน

3. ครูผู้สอนวัดและประเมินผลครอบคลุมเนื้อหาที่สอนเป็นระยะๆ โดย การทดสอบ และสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงการเรียนการสอน

4. การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษา ในหนังสือเรียน และหนังสือ อ่านเพิ่มเติมส่วนใหญ่จะเป็นร้อยแก้ว ด้านสาระความรู้ และมีภาพประกอบ

5. เนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษาในหนังสือเรียนส่วนใหญ่ จะเน้นด้าน ชีววิทยาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ด้านจิตวิทยาเรื่องการปรับตัวทางเพศ และด้านสังคมวิทยาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ส่วนหนังสืออ่านเพิ่มเติม จะเน้นด้านชีววิทยา เรื่องการตั้งครรภ์ และการคลอด

ข. งานวิจัยต่างประเทศเกี่ยวกับเพศศึกษา

เร (Rae , 1974) ได้วิจัยเรื่อง " เพศศึกษาของวัยรุ่น " มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจผลในการจัดการสอนเพศศึกษาเกี่ยวกับเจตคติที่มีต่อเรื่องเพศ กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่น ซึ่งเป็นชนชั้นกลางในบริเวณรอบๆ กรุงวอชิงตัน ดี ซี ตั้งแต่อายุ 11 - 19 ปี จำนวน 135 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. เรื่องเพศเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ที่จะตัดสินใจด้วยตนเองมากกว่าที่จะเป็นเรื่องต้องปฏิบัติตามกฎหรือข้อบังคับของชุมชน
2. วัยรุ่นที่ได้รับการศึกษาเรื่องเพศศึกษามาแล้ว จะมีความสัมพันธ์ระหว่างเพศอย่างถูกต้อง เรียบร้อยมากขึ้น
3. เนื้อหาวิชาเพศศึกษา ไม่ได้เป็นเครื่องชักจูงให้มีการประพฤติปฏิบัติทางเพศ
4. วัยรุ่นส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า เพศศึกษาควรจะให้ความรู้เรื่องการคุมกำเนิดอย่างชัดเจน
5. วัยรุ่นที่ได้รับการศึกษาเรื่องเพศศึกษาแล้ว ยังคงมีความกลัวเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ กามโรค และการมีความสัมพันธ์ทางเพศ

เบนทรูป และเร็นโซ (Bentrup and Reinzo , 1990) ได้นำหลักการเรียนแบบร่วมมือต่อแบบจิ๊กซอว์ มาเป็นวิธีการจัดกิจกรรมในการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้สุขศึกษา เรื่อง โรคเอดส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรสุขภาพโรงเรียนอเมริกัน ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงต่อการติดโรคเอดส์ และพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สุขศึกษา เรื่องโรคเอดส์ จากการทดสอบความรู้เรื่องโรคเอดส์ สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนเรื่องโรคเอดส์โดยใช้วิธีสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ . 05

โดเยล บีทตี และชอว์ (Doyle , Beatty , and Shaw , 1999) ได้นำหลักการเรียนแบบร่วมมือมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนวิชาสุขศึกษา เรื่อง โรคเอดส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา (เกรด 7 -12) ในสหรัฐอเมริกา โดยทดลองใช้โปรแกรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่จัดการเรียนแบบหลากหลายวัฒนธรรม มีเครื่องมือในการประเมินโปรแกรม คือ แบบทดสอบความรู้ และความสามารถในการแก้ปัญหาเรื่องโรคเอดส์ ซึ่งจากการทดลองใช้โปรแกรมพบว่าการใช้หลักการเรียนแบบร่วมมือสามารถพัฒนาความรู้ และความตระหนักในการรักษาสุขภาพ

การช่วยเหลือกันในกลุ่ม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มเด็กที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน และพัฒนาความสามารถในการเขียนและการทำงานของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมได้

ซูอี้ และคนอื่น (Shuey and the other , 1999) ได้วิจัยเกี่ยวกับ ผลของโปรแกรมสุขศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีต่อการลดเว้นการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างเรียนของวัยรุ่นในจังหวัดไซโรติ ประเทศอุกันดา โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นเรียนสุดท้ายของโรงเรียนประถมศึกษา แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ได้เข้าร่วมโปรแกรม และกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม หลังจากนั้น 2 ปี ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นและการปฏิบัติในเรื่องเพศของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มอีกครั้ง

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมมีแนวทางการปฏิบัติที่จะมีเพศสัมพันธ์ระหว่างวัยเรียนลดลงจาก 42.9 % เป็น 11.1 % ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้ร่วมโปรแกรมไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนที่เคยเข้าร่วมโปรแกรมมีพฤติกรรมการพูดคุยกับกลุ่มเพื่อนหรือครู เกี่ยวกับเรื่องเพศมากขึ้น และสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ได้โดยใช้หลักเหตุผลมากกว่าใช้หลักการถูกลงโทษ ผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าโปรแกรมสุขศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเน้นที่การให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม จะมีผลต่อนักเรียนต่อเนื่องไปจนถึงวัยรุ่น อันเป็นแนวทางการป้องกันปัญหาโรคเอดส์ และการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างวัยเรียน ในประเทศอุกันดาได้

แลนนิ่ง บาลลาร์ด และโรบินสันที่ 3 (Lanning , Ballard , and Robinson III , 1999) ได้วิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับโปรแกรมป้องกันการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กในรัฐเท็กซัส อเมริกา โดยศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ ซึ่งเป็น โรงเรียนรัฐบาลของรัฐเท็กซัส จำนวน 89 โรงเรียน

ผลการวิจัยพบว่า 89 % ของกลุ่มตัวอย่าง ได้มีการจัดการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก 65 % ได้จัดโปรแกรมในลักษณะกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในความสำคัญของการป้องกันการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก การจัดโปรแกรมนี้มีทั้งลักษณะที่จัดควบคู่ไปกับหลักสูตรเนื้อหาวิชาอื่น เช่น สุขศึกษา และลักษณะเป็นโปรแกรมโดยเฉพาะ เนื้อหาของโปรแกรมจะครอบคลุม เรื่องส่วนต่างๆของร่างกายที่ต้องห้ามในการถูกผู้อื่นสัมผัส การหลีกเลี่ยงการถูกทารุณกรรมทางเพศ การบอกผู้อื่นเกี่ยวกับการทารุณกรรมทางเพศที่เกิดขึ้น และนิยามของการทารุณกรรมทางเพศ

อาร์โนลด์ สมิท แฮร์ริสัน และสปริงเกอร์ (Arnold , Smith , Harrison , and Springer , 1999) ได้ทดลองนำโปรแกรมเพศศึกษาไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 20 โรงเรียน ในรัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกา โดยมีกลุ่มทดลองที่นักเรียนเข้าร่วมโปรแกรม จำนวน 974 คน (2 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) และกลุ่มควบคุม จำนวน 476 คน (1 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด)

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนเฉลี่ยการสอบหลังการเรียนสูงกว่าคะแนนสอบก่อนเรียน (คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 67 % หลังเรียน 75.6 %) ทั้งคะแนนด้านความรู้ และความเชื่อเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ในขณะที่นักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม มีคะแนนสอบก่อนและหลังการเรียนใกล้เคียงกัน (คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 66.8 % หลังเรียน 68.7 %) โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งจากผลการวิจัยนี้ จะได้มีการพัฒนาเพื่อนำโปรแกรมไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในสหรัฐอเมริกาในวงกว้างต่อไป เพื่อแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การทำแท้ง ในวัยรุ่น และการเป็นมารดาวัยรุ่น ซึ่งเป็นปัญหาที่พบมากในสหรัฐอเมริกา ในแต่ละปีรัฐจะต้องเสียงบประมาณเป็นอย่างมากเพื่อรับผิดชอบผลของการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น ซึ่งยังเป็นผู้ที่ไม่บรรลุนิติภาวะและต้องการสวัสดิการจากรัฐเนื่องจากยังอยู่ในวัยเรียน

ตอนที่ 2 งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือ

ก. งานวิจัยในประเทศเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือ

กรวรรณ กันยะพงศ์ (2528) ได้ศึกษา ผลของการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการตอบทเรียน (ต่อแบบจิ๊กซอว์) และการเสริมแรงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการเรียนร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้อง และกลุ่มควบคุม 1 ห้อง โดยกลุ่มทดลองจะเรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการตอบทเรียน พร้อมทั้งได้รับการเสริมแรงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ส่วนกลุ่มควบคุมจะเรียนด้วยวิธีการเรียนตามปกติเป็นเวลา 5 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มทดลองที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการตอบทเรียน และได้รับการเสริมแรง มีพฤติกรรมการร่วมมือในชั้นเรียนมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อาภาภรณ์ หวดสูงเนิน (2536) ได้ศึกษา ผลของการร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการแก้ไขโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 32 คน สุ่มเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม

กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วย นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เป็นนักเรียนชาย 4 คน นักเรียนหญิง 4 คน นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ปานกลาง เป็นนักเรียนชาย 4 คน นักเรียนหญิง 8 คน นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เป็นนักเรียนชาย 4 คน นักเรียนหญิง 4 คน จากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีเรียนแบบร่วมมือมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนแบบปกติ

มาลี นรสิงห์ (2537) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหมอ " พัฒนราษฎร์ " จำนวน 64 คน ซึ่งแบ่งเป็น กลุ่มทดลองที่ 1 เรียนแบบร่วมมือโดยใช้กิจกรรมการเขียน จำนวน 32 คน และกลุ่มทดลองที่ 2 เรียนแบบร่วมมือโดยไม่ใช้กิจกรรมการเขียน จำนวน 32 คน เป็นเวลา 7 สัปดาห์ ผลการทดลองพบว่า ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทยของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ความสามารถในการอ่านของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มเดียวกันของทั้งกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิตติมา จรรยาธรรม (2538) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบผลสัมฤทธิ์ผลที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนระยองวิทยาคม ปีการศึกษา 2538 จำนวน 60 คน สุ่มกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน นักเรียนในกลุ่มทดลองได้รับการฝึกทักษะการอ่านด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบผลสัมฤทธิ์ผล ส่วนนักเรียนในกลุ่มควบคุมฝึกทักษะการอ่านด้วยวิธีการสอนตามปกติของครู ซึ่งเป็นคนเดียวกันกับกลุ่มทดลอง ใช้เวลาในการฝึกเป็นเวลา 8 สัปดาห์ จำนวน 16 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากทดลอง นักเรียนในกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบผลสัมฤทธิ์ผลจะมีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่าก่อนเข้ารับการทดลอง และสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชาติชาย ม่วงปฐม (2539) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของวิธีการเรียนแบบร่วมมือและศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการเรียนกับระดับความสามารถทางคณิตศาสตร์ ที่มีต่อผลการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ จำนวน 144 คน โดยมีระดับความสามารถทางคณิตศาสตร์สูง 36 คน ปานกลาง 72 คน

และต่ำ 36 คน กลุ่มตัวอย่างจะถูกสุ่มเข้ารับการทดลองจำนวน 4 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งเรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มช่วยรายบุคคล กลุ่มที่สองเรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ กลุ่มที่สามเรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มกำหนดความคาดหวัง กลุ่มที่สี่เป็นกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนต่างกัน เมื่อทดสอบรายคู่พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ และวิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มกำหนดความคาดหวังมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม แต่ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการเรียนกับระดับความสามารถทางคณิตศาสตร์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์

อังคณา ชัยมณี (2540) ได้พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2540 ของโรงเรียนชุมชนบ้านผือพิทยาคม จังหวัดอุดรธานี จำนวน 24 คน ผลการทดลองใช้โปรแกรมพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียน หลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าเกณฑ์การประเมินหลังเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 นักเรียนบางส่วนที่เข้าร่วมโปรแกรม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในโปรแกรมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก และบางส่วนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในโปรแกรม อยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง

ข. งานวิจัยต่างประเทศเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือ

สลาวิน และ คณะ (Slavin et all , 1991) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือและการสอนแบบ Direct Instruction ในการฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของเรื่อง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้น เกรด 3 และเกรด 4 จำนวน 486 คน จากโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 4 โรงเรียน สุ่มกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม แต่ละกลุ่มมีจำนวนเท่าๆ กัน รวมทั้งหมด 30 กลุ่ม โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบ Counter Balancing ระหว่างระดับชั้นกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังนี้ กลุ่มทดลองที่ 1 ใช้การเรียนแบบร่วมมือร่วมกับการสอนโดยให้ครูเป็นผู้ชี้แนะ (Direct Instruction) ในการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ กลุ่มทดลองที่ 2 ใช้การเรียนแบบร่วมมือเพียงอย่างเดียวในการฝึกอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ กลุ่มควบคุมใช้การเรียนตามแผนการสอนที่ครูใช้ในหลักสูตรปกติ ใช้เวลาการทดลอง 4 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองที่ 1 และ 2 มีคะแนนความสามารถในการอ่านแตกต่างกับกลุ่มควบคุมที่ระดับนัยสำคัญที่ .01 ส่วนคะแนนความสามารถในการอ่าน

ของกลุ่มทดลองที่ 1 และ 2 ไม่แตกต่างกัน และพบว่า คะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการอ่านของกลุ่มทดลองที่ 2 เพิ่มมากกว่าคะแนนการเพิ่มของกลุ่มที่ 1

สลาวิน (Slavin , 1995) ได้วิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือจำนวน 46 เรื่อง โดยใช้การวิเคราะห์แบบ Meta – analysis พบว่า งานวิจัย 29 เรื่อง หรือร้อยละ 63 ให้ผลว่ากลุ่มที่มีการเรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนตามปกติ งานวิจัย 15 เรื่อง หรือร้อยละ 30 พบว่า กลุ่มที่มีการเรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม และงานวิจัย 2 เรื่อง หรือร้อยละ 4 พบว่ากลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่มีการเรียนแบบร่วมมือ

ลินด์ควิส และ อับราฮัม (Lindquist and Abraham , 1996) ได้ศึกษาผลของการใช้การเรียนแบบร่วมมือต่อแบบจิ๊กซอว์ โดยการจัดสถานการณ์จำลองเป็นเวลา 5 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมในสถานการณ์จำลองจำนวน 76 คน ผลจากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติ การยอมรับในคุณค่าของตนเอง และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงขึ้นหลังการเข้าร่วมสถานการณ์จำลอง โดยพบว่าผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างสูงขึ้นทั้งคะแนนของแต่ละคนซึ่งเป็นคะแนนดิบ และคะแนนกลุ่ม ซึ่งได้จากการหาค่าเฉลี่ยของคะแนนสมาชิกกลุ่มทุกคน ซึ่งพบว่าคนที่คะแนนของตนส่งผลให้คะแนนกลุ่มสูงขึ้นหรือลดลง ทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความตั้งใจในการเรียนและทำแบบทดสอบมากขึ้น อันทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาความสามารถของตนเองเป็นอย่างมาก